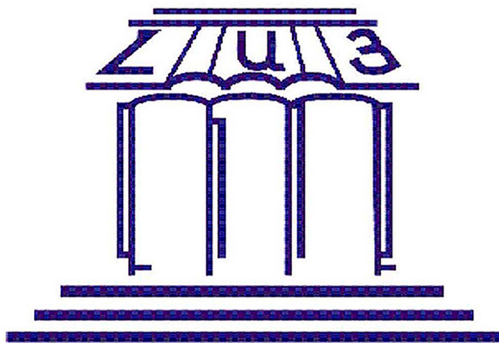

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

=188=

ԳՐ. ՋԱՂԵԹՅԱՆ

ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՌԵՖՈՐՄԸ

ՊԵՏՏՐԱՏ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

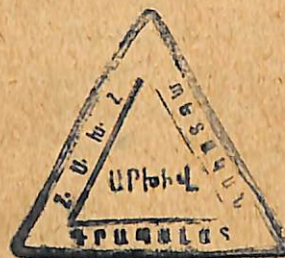

18 DEC 2017

ԳՐ. ՁԱՂԵԹՅԱՆ

332.7

ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՌԵՖՈՐՄԸ

ՄԵՏՆԻՍ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿ. 1649
ԳՐԱՌԵՊ. 6422 (Բ)
ՊԱՏՎԵՐ 2773
ՏԻՐԱԺ 3000

1-3286յ

Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Այս համառոտ աշխատանքը հեղինակը կազմել է Ֆին. -բանկ. աշխ. միության և Պետքանկի առաջարկով՝ վարուչ համով բավարարելու այն մեծ հասարակական հետաքրքրությունը, վորը առաջ է յեկել վերջերս վարկային ռեֆորմի շուրջը: Ի նկատի ունենալով ընթերցողների միջին լրավը և սահմանափակված լինելով գրքի ծավալով, հեղինակը աշխատել է ուրվագծել վարկային ռեֆորմի հիմնական խնդիրներն ու անհրաժեշտ տեխնիկական ձեռնարկությունները, ըստ հնարավորության խուսափելով նյութի նեղ մասնագիտական շարադրությունից:

Այս աշխատանքը կատարելիս հեղինակը ի նկատի չէ ունեցել Պետքանկի հետեվյալ պաշտոնական հրատարակությունները.

Положения и правила по кредитной реформе, Москва 1931 г.

Положения о кредитной работе Госбанка, Москва 1931 г. вып. I

Бюллетени Правления Госбанка за 1930 г.
Յերեվան 27 ապրիլի 1931 թ.

1. ՄԵՐ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՍԻՍՏԵՄԻ ԱՆՑԱԾ ՈՒՂԻՆ

Մեր վարկային սխառմի կազմակերպությունը անբոլորեն կապված լինելով խորհրդային տնտեսության դարգացման և նրա սոցիալիստական ելեմենտների աճման հետ, կրում է ժողովրդական տնտեսության տվյալ ետապի կնիքն ու արդեցությունը. նրա ցիալեկտրիկան կազմում է բովանդակ ժողովրդական տնտեսության դիալեկտիկայի անխզելի մի մասը:

Պրոլետարական հեղափոխությունն իր սկզբնական շրջանում անհրաժեշտորեն պիտի խորտակեր կապիտալիստական հարաբերությունների գլխավոր ուղակները և առաջին հերթին վարկային սխառմը, ինչպես այդ տեղի ունեցավ Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից անմիջապես հետո՝ բոլոր մասնավոր բանկերի նացիոնալիզացիայի ակտով: Այնուհետև քաղաքացիական կռիվների պայմաններում, յերբ լեզալ ապրանքային շրջանառությունը քայքայվել էր և վարկի հիմք ծառայող բյուրոկրատները համարյա վերացել, բնականաբար լուծարքի պիտի յենթարկվեր նաև միակ վարկային հաստատությունը՝ Հանրապետական Ժողովրդական Բանկը, ինչպես վերակազմվել էր նախկին ցարական Պետքանկից:

Այսպիսով, սոցիալական կոմունիզմի շրջանում վարկային սխառմի գոյության անհրաժեշտ պայմանները միանգամայն բացակայում էին. այդ պայմաններն

ստեղծվեցին քաղաքացիական կռիվները վերջանալուց հետո, յերբ հնարավորութուն չեղավ ձեռնամուխ լինելու քաղաքաված ժողովրդական տնտեսության վերականգնման գործին:

Զբաղված և հյուժված արտադրողական ուժերի վերականգնումը դյուրացիական մասն և անձատ տրնտեսությունների պայմաններում կարող եր տեղի ունենալ միմիայն նոր տնտեսական քաղաքականության՝ ՆեՊ-ի միջոցով, արդյունաբերության և դյուրացիական տնտեսությունների միջով ապրուշ քայլին փոխհարաբերություններ հաստատելու ճանապարհով: Այդ լուր պատճառով տնտեսավարական հիմունքներով դուրս դուրս արտադրական և առեվտրական միավորների ու տրեսանների գործունեությունը ժամանակի պահանջները համեմատ ընթանում եր առեվտրական (սպարանքային) վարկի հիմունքներով: Առեվտրական վարկը բնա կանաքար առաջադրում եր մուրհակի և վարկային հիմնարկների վերականգնման հարցը, և ահա 1921 թ. աշնանը մուրհակը վերստին քաղաքացիական իրավունք ե ստանում և միաժամանակ հիմնվում և Պետական Բանկը, վորը կոչված եր կարգավորել դրամական շրջանառությունը և կարճատև վարկերով ֆինանսավորել արդյունաբերությունը, դյուրացիականությունը, առեվտրը և այլ տնտեսական ճյուղերը: Այնուհետև հետզհետե բացվում են Արդյունաբերական Բանկը, Արտաքին Առեվտրի Բանկը, Համկոոպրանկը, Երկատրոբանկը, Գյուղատնտեսական, Կոմունալ և այլ ալակա կոչված «սպեցբանկերը», վորոնք գլխավորապես հետապնդում են ֆինանսական հատուկ նպատակներ—առանձին տնտեսական բնագավառների յերկարա-

տեվ, ինչպես և նրանց առանձնահատուկ կարիքների կարճատև վարկավորումը:

ՆեՊ-ի սկզբնական շրջանում մասնավոր առեվտրի աշխուժացումով առաջ ե դալիս նաև մասնավոր շուկայի վարկային սխտեմը՝ փոխադարձ վարկի ընկերությունները, վորոնք սակայն յերկար կյանք չունենալով անհետանում են բնական վախճանով—սոցիալիստական դրոհի և մասնավոր շուկայի նահանջի հետևանքով:

ՆեՊ-ի առաջին շրջանում արդյունաբերական միավորները գործում ելին վորոշ չափով ինքնուրույն և անձատ, առանց ներքին պլանային ուժեղ կապի. դրան համընթաց նաև Պետրանկին ու հատուկ բանկերը դարգացնում ելին իրենց գործարքները միմյանցից անկախ, առանց որդանական սերտ կապակցություն: Չընայած այդ բանկերի սոցիալիստական ներքին բովանդակությամբ ընդորրինակել ելին կապիտալիստական բանկերի գործառնություն արտաքին ձևերը, նրանց աշխատանքի արտաքին մեթոդները: Այս առերևույթ հակասությունը առաջ եր դալիս տվյալ ժամանակաշրջանում տիրող որյեկտիվ պայմաններից, բայց նա առիթ եր տալիս կարմիր դժից մյուս կողմը «խմստասիրությունը» դրադիոդներին գուչակելու պրոլետարական պետություն մոտարուտ նահանջը, նրա հետադարձ ընթացքը դեպի կապիտալիստական կարգերը: Սակայն այդ սին գուչակությունները կարճ ժամանակից հետո դառն հիսաթափություն պիտի վերջանային, յերբ արտադրողական ուժերի վերականգնումով հնարավորություն ստեղծվեց ուժեղացնել սոցիալիստական ելեմենտները, հաղթահարել շուկայի տա-

ընդհանուր յերկվույթները և վերակազմել տնտեսություններ պլանային սկզբունքով :

Ժողովրդական տնտեսության ուսկոստրուկտիվ շրջանի փոփոխական վերելքը, գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցումը և պլանային ըսկզբունքի խորացումը նոր պահանջներ էլին առաջագրում վարկային սխտեմին, պահանջներ, վորոնք նախատեսել եր Լենինը իր ժամանակին և վորոնց կենսագործման աշխատությունը շեշտել և Համակոմկոմի վերջին համագումարը : Այս առթիվ 16-րդ համագումարում ընկ . Ստայինն իր ճառի մեջ արտահայտվել և այսպես . «Վարկային գործի ուղիները կազմակերպումը և դրամական տեղեկություններ կանոնավոր տեղաշարժումները լուրջ նշանակություն ունեն ժողովրդական տնտեսության զարգացման համար : Այս պրոբլեմի լուծման համար կուսակցության ձեռնարկումներն ընթացում են յերկու ուղղությամբ՝ կարճատև վարկի ամբողջ գործը Պետրանկում կենտրոնացնելու դժով և համայնացած սեկտորի մեջ անկանխելի հաշվարկումներ կազմակերպելու դժով : Դրանով իսկ, նախ՝ Պետրանկը դառնում և արտադրության և ապրանքների բաշխման համապետական հաշվառման ապարատ, յերկրորդ՝ շրջանառությունից ապատվում են դրամական ահադին մասսաներ» :

Վարկային սխտեմի ստրուկտուրայի և ներքին բաշխողական վերակազմության տնհրաժեշտությունը բղխում և ՆեՊ-ի նոր և վերջին ետապի պահանջներից, յերբ մեր տնտեսությունը թեվակոխելով սոցիալիզմի շրջանը՝ բացատում և վարկի նախկին սոցիալտնտեսական հարաբերությունները և ձեղքում նրա հը-

նացած շրջանակները : Դեռ անցյալ տարի նախաձեռնած վարկային ուսկոմը հետզհետե կտրում, հեռացնում և մեր վարկային սխտեմից այն ամենը, ինչ վոր նրան «կապիտալիստորեն աշխողակում և» (Լենին) : Վարկային ուսկոմը կանխորոշեց այն ուղին, վորով աշտհետեվ սխտի ընթանա մեր վարկային սխտեմը՝ իրբեվ մի ամբողջացած ապարատ, վորի մեջ սխտի արտադրվի համայնացած տնտեսության գործունեշտության դրամական արտահայտությունը և վորի միջոցով խտտագույն կոնտրոլի յենթարկվի Ֆինանսական պլանների անշեղ կենսագործումը : Այդ ուղին միասնական բանկի ուղին և, վորը Լենինը բնորոշել և հետեվյալ խոտքերով . «Սոշորագույններից խոշորագույնը՝ միասնական Պետական Բանկը իր բաժանմունքներով յուրաքանչյուր գյուղաշրջանում, յուրաքանչյուր գործարանին կից, — դա արդեն սոցիալիստական ապարատի ինքը տանդա արդեն հետզհետե լուերուր մասն և կազմում» : Այս նպատակով հետզհետե լուերուր յենթարկվեցին Արդյունաբերական Բանկի, Արտաքին Առեվարի Բանկի, Համկոոպրանկի բաժանմունքները, վորոնց գործառնությունները տեղեկում անցան Պետրանկին : Այս տարվա հունվարի 1-ից դադարեց նաև կոոպերատիվ — կոլտնտրանկի (նախկին Գյուղրանկի) գործունեշտությունը : նրա բոլոր գործառնությունները, ախտիվն ու պատվին անցան Պետրանկին : Միաժամանակ կոլտնտրանկի ստորին ցանցը՝ Գյուղատնտեսական վարկային լիկերությունները վերակազմության յենթարկվելով վերածվեցին Պետրանկի ուսկոմական բաժանմունքների : Այսպիսով ամբողջացավ Պետրանկի ուսկոմական ցանցը, ինդ վորում բոլոր խոշոր քաղաքներում և ուսկոմական կենտրոններում բա-

ցելով իր ճյուղերը, Պետրանկը խորհրդային Միության լայնածավալ տերիտորիան ծածկեց մի խառն և ուժեղ վարկային ցանցով, վորն իր մեծությամբ յերկրագնդի վրա գերազանց և առաջին տեղը: Սրանով, իհարկե, չի սպառվում մեր վարկային ցանցի ընդլայնումը, քանի վոր բացի ուսումնական բաժանմունքներից՝ Պետրանկը պիտի ունենա իր ճյուղերը և հաշվարկման դրամարկը ներքը խոշոր գործարաններին կից և մթերումները վաճառելու: Նա իր ստորին ցանցի միջոցով ֆինանսական սպասարկումը պիտի մոտեցնի առանձին արտադրական միավորներին:

Պետրանկը, տարածելով իր բաժանմունքների ցանցը ամենահեռավոր վայրերում, հնարավորութուն է ստանում՝ վարկավորման և դրամական շրջանառության դործը կենտրոնացնել մի միասնական ապարատի մեջ, վորն ըստ ամենայնի դրված պիտի լինի ուսյունալ հիմքերի վրա՝ հաջողությամբ իրականացնելու այն դժվարին և բարդ խնդիրները, վորոնք բղխում են յերկրի ինդուստրացման և ժողովրդական տնտեսության վերակառուցման պահանջներից: Միասնական կազմակերպված վարկային ապարատը ի վիճակի կլինի ընդգրկելու և պլանային սխառմի մեջ մտցնելու ամենահեռու ու ամենափոքր արտադրական և ապրանքաբաշխիչ միավորները: Նա հնարավորութուն կունենա հսկելու և աջակցելու ուսյուններում գործող սպառկողների, գործարանների, գյուղատնտեսական կազմակերպությունների և այլ տնտեսական միավորների պլանային գործին և այդ գործը շաղկապելու միասնական պլանային սխառմի հետ:

Պետրանկն իր տեղական բաժանմունքներում կենտ-

րոնացնելով վոչ միայն վարկավորման դործը, այլ և պետական ու տեղական բյուջեյի բոլոր գործառնությունությունները, փաստորեն դառնում է այն ապարատը, վորի մեջ կենտրոնանում է յուրաքանչյուր ուսյունի մուտքը և յեւքը: Սրանով իսկ ամրանում և առողջանում է ուսյունների ֆինանսական բազան և կանոնավորվում գյուղի ու քաղաքի միջով տեղի ունեցող դրամական շրջանառությունը: Միաժամանակ Պետրանկը հնարավորութուն է ստանում ուժեղացնելու տեղական տնտեսների մոբիլիզացիան, կարգավորելու դրամի նպատակահարմար ու պլանաչափ վերաբաշխումը և վերջ դնելու ֆինանսական կարգապահության խախտումներին: Այս բոլորին համընթաց դարկ է ստանում սնկանիսիկ հաշվարկումների սխառմը՝ համայնացած սեկտորում և կանոնավորվում դրամական մասսաների անարդէլ վերադարձը ծավալվող արդյունաբերության և շինարարության կարիքների համար:

Ահա մեր վարկային սխառմի անցած ուղին և մոտակա անելիքները, վորոնք բղխում են ներկա արտադրական պրոցեսների և մատերիալ արժեքների շրջանառության: Խնդիրներից:

2. ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՌԵՖՈՐՄԸ

Վարկավորման հին յեղանակը, վորը մեզ ժառանգութուն էր մնացել կապիտալիստական բանկերից, վերջին տարիների ընթացքում մեր տնտեսության մեջ տեղի ունեցող արմատական փոփոխությունների հետևանքով տրանսֆորմացիայի պիտի յենթարկվեր և բնութենք այդ փոփոխություններին համապատասխան

ձեվեր և բովանդակութիւն: Պլանային սկզբունքը խորացումը, զյուզատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցումը, արդյունաբերութեան կառավարման վերակազմութիւնը և մի շարք այլ սոցիալ-տնտեսական ձեռնարկումներ, վորոնք կապված են սոցիալիստական ելեմենտների բացարձակ գերակշիւթեան հետ, — մըրդում է յին մեր վարկային սխառմը գեպի նոր փնտռումների ուղին, հարկադրում նրան հրաժարվել կապիտալիստական բանկերի տրադիցիաներից:

Այս տեսակետից միութենական կենտրոնիկումի և ժողովրդիկոմի 1930 թվի հունվարի 30-ին «Վարկային սեփորմի մասին» ընդունած գեկրետը նոր հորիզոններ և բացում մեր վարկային սխառմի առաջ: Դեկրետի համաձայն մեր վարկային սխառմը հիմնովին փոխելով իր աշխատանքների մեթոդները և գործարքների յեղանակը, մտնում է իր զարգացման մի նոր շրջանի, սոցիալիստական տնտեսութեան նոր պահանջները հունի մեջ: Համայնացած սեկտորի մեջ անհետ վերանում է մուրհակը և նրանից բոլոր կապիտալիստական իրավական հիմունքների մնացորդները: Տնտեսական վերելքի հետ սերտորեն կապված ֆինանսական առաջնակարգ խնդիրներից մեկը՝ տնտեսական պրոցեսների և փոխհարաբերութիւնների կարգավորման հարցը շարկապում է կենտրոնացած հաշվառման և պլանաչափի վարկավորման հետ:

Կենտրոնիկումի և ժողովրդիկոմի գեկրետի համաձայն, համայնացած սեկտորի մեջ մինչ այդ գոյութիւն ունեցող՝ ապրանքների ապառիկ վաճառման ձեւը, վորը բարդացնում էր վարկավորման գործը և դժվարացնում նրա պլանավորումը, — խաղաղ վերացվում է և փոխա-

րինվում բացառապէս բանկային ուղղակի վարկավորմամբ, ընդ վորում վարկավորումն այնպիսի ընթացք է ստանում, վոր վարկակարոտ հիմնարկը կարողանա վարկն ստանալ անմիջապէս բանկից, առանց ձեջնորդողակների: Սա նշանակում է, վոր առևտրական կամ ապրանքային վարկը, այսինքն այն վարկը, վորն ստանում է գնորդը վաճառողից, ընդմիշտ վերանում է և, մեծաքանակ ապրանքների վաճառքը կատարվում է վորթե մուրհակներով, այլ սոսկ բանկային հաշվարկումների ձևով, ընդ վորում վարկը բացվում է գնորդ հիմնարկին և վերջինիս հաշվին բանկը վճարում է ապրանքների փոխարէքը անմիջապէս վաճառող (մատակարարող) հիմնարկին:

Այս նպատակով յուրաքանչյուր տնտեսական որդան բանկում պիտի ունենա իր կոնտոկորրենտ հաշիվը, վորը մեջ պիտի արտացոլվեն տվյալ որդանի բոլոր դրամական գործառնութիւնները — հումուլթի գնումը, արտադրական, փոխադրական և այլ ծախքերը, աշխատավարձը, տուրքերն ու մասնահանումները, ապրանքների վաճառքը և այլն: Բանկային նախկին բազմատեսակ հաշիվները (մուրհակների գեղչը, ապրանքների և բեռնադրերի դրովը, անկող հաշիվները, դրամական ալանդները, ընթացիկ հաշիվները և այլն) փոխարինվում են այդ կոնտոկորրենտով, վորը և կազմում է տնտեսական որդանի հաշվարկի և վարկավորման միասնական հաշիվը: Միեւնույն հիմնարկին վորոշ գեպքերում թույլատրվում է ունենալ զուգընթաց կոնտոկորրենտ հաշիվներ, մասնավորապէս՝ կապիտալ ներդրումների համար, վորոնք թե ըստ մեջոցների աղբյուրի և թե ըստ նրանց գործադրութեան յեղանակի ինքնահատուկ

հշվում
773

լնույթ կրելով, էյապես տարբերվում են հիմնարկի ընթացիկ գործառնություններէրց. հատուկ կոնտոկոր-րենտներով պիտի անցնեն նաև հացի եւ մսի մթերումները, ինչպէս եւ արտաքին աւետարի գործարքները, վորոնք բացառիկ հետաքրքրություն են ներկայացնում թե բանկի եւ թե հիմնարկի համար:

Վարկային ռեֆորմի համաձայն տնտեսական որդանների գործարքների հաշվարկումն ընդունում ե հետեւյալ ընթացքը. արտադրող կամ մատակարարող հիմնարկը վաճառելով ապրանքները մի այլ գնորդ հիմնարկի, հաշվը ներկայացնում ե բանկին, վորը ապրանքների արժեքը գրում ե վաճառողի կոնտոկոր-րենտին իբրեւ պահանջ (այլ խոսքով՝ վճարում ե վաճառողին) եւ միաժամանակ գրում ե գնորդի հաշվին իբրեւ պարտք. վերջինս նույն ապրանքը վաճառելով սպառողական կոոպերատիվին, հաշվը հանձնում ե բանկին, վորը նույն յեղանակով ապրանքի արժեքը սպառկոոպի կոնտոկորրենտից փոխանցում ե վաճառողի հաշվին, այսինքն՝ պակսեցնում ե կամ հանգցնում վաճառողի բանկին ունեցած պարտքը ե գրանցում ե սպառկոոպին իբրեւ պարտք. սպառկոոպն իր հերթին վաճառելով ապրանքն անմիջական սպառողին, գանձված կանխիկ դրամը մուծում ե բանկի դրամարկիւր ի մարումը իր պարտքի: Ահա սխեմատիկ այն շրջանառությունը, վոր կատարում են մատերիալ արժեքները արտադրողից մինչեւ սպառողը, կամ դրամի այն շրջանառությունը, վորը անցնելով վորոչ մետամորֆոզներ՝ կրկին վերադառնում ե զեպի իր սկզբնական յեղակետը՝ բանկը: Այս շրջանառության ընթացքում վարկը կապվում ե ապրանքի հետ՝ վարկը ուղեկցում, հետեւում ե ապրան-

քին: Ինքնըստինքյան պարզ ե, վոր վարկը դրամական արտահայտություն ունի, բայց այս շրջանառության մեջ նա իբրեւ կանխիկ դրամ հանդէս ե դալիս գլխավորապէս աշխատավարձ վճարելու ե անհատ գոյւղացիության մեջ կոնտրակտացիա ու մթերումներ կատարելու զեպքերում եւ մյուս կողմից՝ ապրանքներն անմիջական սպառողին վաճառելու ժամանակ, այսինքն՝ յերբ շրջանառության ցիկը ավարտվում ե. իսկ համայնացած սեկտորի մեջ իր կատարած շրջանառության ընթացքում սովորաբար նա հանդէս չի դալիս իբրեւ կանխիկ դրամ, քանի վոր արժեքների փոխանցումները կատարվում են կոնտոկորրենտ հաշիւների միջոցով՝ անկանխիկ (անդրամ) հաշվարկումների կարգով:

Վարկային ռեֆորմի իմաստը կայանում ե վոր թե սոսկ ավտոմատիկ հաշվարկումների մեջ, այլ գերադանցողեն՝ տնտեսական պրոցեսների պլանաչափ կարգաւորման մեջ. վարկը կապվում ե մատերիալ արժեքների արտադրության ե շրջանառության խնդիրներին հետ, նա հիմնվում ե արդֆինսպլանների վորակական ե քանակական ցուցանիշների վրա: Այդ նպատակով պլանային որդանները ե շահագրգռված վերադաս մարմինները քննելով ե տարբարութեւում տնտեսական հիմնարկների պլանային տվյալները, սահմանում են վարկի չափը, նրա լիմիտը, վորով տվյալ հիմնարկը կարող ե ոգտվել յեռամսյակի ընթացքում: Յեթե այս ժամանակաշրջանում սահմանված վարկը չի բավարարում վարկաւորվող հիմնարկի կարիքները ե կամ թե նրա պարտքը գերազանցում ե վորոչված լիմիտից, Պետրանկը կիրառելով ֆինանսական ներգործության վորոչ միջոցներ, միաժամանակ զիմում ե վերադաս մարմինների ուշա-

դըրությանն ու աջակցութեանը՝ պարգեւում վարկային-
դիւցիւղլինայի խախտման պատճառները: Յեթե Ֆին-
պլանը կազմված է ստույգ տվյալների հիման վրա և յե-
թե հիմնարկը գործում է իր պլանային առաջադրանքնե-
րի սահմաններում, խախտման դեպքեր տեղի ունենալ
չեն կարող. հետեւապես խախտման պատճառները պետք
է փնտոնել արտագրութեան նվազման, ինքնարժեքի
բարձրացման, ներքին ռեսուրսների թերի ոգտագործ-
ման և նման դրդապատճառների մեջ: Նույնը վերաբե-
րում է պետառւտրին և սպառվող քանակային—վար-
կային դիւցիւղլինայի խախտումը և նման բացերը ըստ
մեծի մասին բացատրվում են վերադիր ծախքերի հավե-
լումով, ապրանքային մնացորդների կուտակմամբ, ան-
դամավճարների զանձման թերակատարումով, անրս-
տույգ ու անրավարար պլանավորմամբ:

Պլանային սկզբունքը դառնում է վարկավորման հիմնաքարը։ Պետքանկին իր փոխհարաբերություններն արդյունաբերության, կոոպերացիայի, տրանսպորտի և տնտեսական մյուս ճյուղերի հետ պիտի կառուցի բացառապես պլանային հիմքերի վրա՝ ղեկավարվելով առողջ հաշվետեսության և պլանատեսուղման սկզբունքներով։ Բանկը և վարկավորվող հիմնարկները կապվում են միմյանց հետ պլանային բնդհանուր սխեմայի, տնտեսական ծրագրերի առորյա գործնական կանտրոլով։ Այդ փոխհարաբերություններն անդրադառնում են բանկի վարկային ծրագրի և վարկավորվող հիմնարկի կոնտեկտրենա հաշվի վրա, վորը նախկին յերերուն և տարերային հաշիվներից դառնում է պլանային հաշիվ։

Վարկային ռեֆորմն ազատելով անտեսաւարճներին
մուրհակների հոգսերից, նրանց հնարավորության

ապրիլի իրենց ուշադրութեանը կենտրոնացնել արտա-
դրութեան և շրջանառութեան խնդիրներին ուսցիտեսույի-
գացելայի վրա, պլանավորման գործի, խնայողութեան
ու կուտակման հարցերին շուրջը: Սակայն, առ դեռ չի
նշանակում, թե վարկային սեփութան ազատում է արեւ-
մեամբարներին իրենց ստանձնած պարտավորութեան
ները ճշտութեամբ կատարելու պատասխանատվութեան
նից: Մինչեւ լուծւի, մութհակներին բողոքարկման վը-
տանգի տակ տնտեսավարն ստիպւած էր գիմել թույ-
լատրելի և անթույլատրելի դանդաղ միջոցներին և միմե-
շեւ խակի դերին հանել հիմնարկի տնտեսական պլաննե-
րը, միայն թե վերկազեր իր մութհակը վերջւում ժամ-
կեմին, — այժմ տնտեսավարն ազատվում է կապիտա-
լիստական տնտեսութեան աշղ զամոկլեան սրից՝ մութ-
հակից, բայց միաժամանակ նա դրվում է սոցիալիստա-
կան պլանային տնտեսութեան պահանջներին շեշտակի
հարվածներին տակ: Այս պատասխանատվութեան ավե-
լի մեծ է և ավելի անողոք, քան մութհակներին բողոքա-
րկումը. բայց այս պատասխանատվութեանը կապված
լինելով պլանային առաջադրութեաններին կատարման
հետ՝ միանգամայն հնարավոր է և իրադարձելի, յեթե
արտադրութեանը չի նիպղում, ինքնարժեքը չի ավելա-
նում, ներքին միջոցներն ողտադորմում են լիովին,
կուտակման պրոցեսն ընթանում է անշղ ու անդա-
դար, — այլ խոտքով, յեթե առողջ տնտեսավարական
սկզբունքը մնում է իր հեքիշխող դերին մեծ:

Վարկային ու ֆարմը վերջ դրեց տնտեսական հիմ-
նարկներին՝ տարբերությամբ համարված ու խճճված փոխա-
դարձ հաշիվներին և պատանդներին։ Վերջերս այսպես-
ների ու կանխադրյալ զինակներ և ապրանքների ա-

պատիկ վաճառքը, նա վերացրեց պարտապաններին՝ դերեւորներին հաշիվները՝ աշպխատի, շնորհիվ ուղղակի վարկավորման յեղանակին և անհապաղ հատուցման սկզբունքին, նա մի կատարյալ պարզութուն մտցրեց հիմնարկներին փոխհարաբերութեաններին մեջ:

Վարկային ռեֆորմի առաջին խել որբերում պարզվեց վարկերի դասավորման և բաշխման ճիշտ պատկերը ըստ ժողովրդական տնտեսութեան հատվածների: Մինչդեռ մուրհակային վարկավորման շրջանում կարճատե վարկերի ծանրութեան կենտրոնն ընկնում էր Քրդյունաբերական հատվածի վրա, այժմ կշեռքի նժարը հակվում է դեպի սպառկողներացիան և պետականությունը, մի հանդամանք, վորն իրոք համապատասխանում է իրերի գրութեանը և տալիս է առանձին հատվածների պարզ ու վորոշակի պատկերը: Արդյունաբերական հիմնարկներն իրենց ապրանքների վաճառքից ստացած մուրհակները ղեկշիւով բանկերում, փառտորեն նոր վարկ չէին ստանում, այլ սոսկ իրենց արտագրանքի փոխարեքք. ժամկետային ապրանքաւաճառքի (առևտրական վարկի) շնորհիվ այդ վարկն իրապես ստանում էր ղնորդը, մինչդեռ այդ մուրհակներին ահուկի դումարները թե բանկերի հաշիւաւութեան և թե պաշտոնական ստատիստիկայի մեջ անցնում էր արդյունաբերութեան վարկավորման անվան տակ: Վարկային ռեֆորմը լուծեց այս պարագոքսալ հարցը, գրւխիւվայր կանդնած վարկը բարձրացաւ վտտքերի վրա:

Ինչպես տեսանք, վարկային ռեֆորմը հիմնականում հետապնդում էր հետևյալ կարևոր ժողովրդատնտեսական նպատակները.

ա) ուժեղացնել պլանային սկզբունքը համայնացած

տնտեսութեան բոլոր բնագաւառներում, ինչպես և իրեն՝ վարկային սխտեմի մեջ, վերածելով Պետրանկը արտադրութեան և ապրանքաբաշխութեան հաշիւաւութեան մի ապարատի:

բ) վարկավորումը կապելով տնտեսական որդաններին առաջադրւող ժողովրդատնտեսական խնդիրների հետ, ապահովել պլանային ցուցանիշների անթերի կենսապարծումը:

գ) հիմնվելով տնտեսաւարական սկզբունքի վրա, անմիջական ֆինանսական ներդրութեամբ խորացնել պլանային և վարկային կարգապահութեանը:

դ) տնտեսական որդանների ապրանքադրամական դործարքների հաշիւարկը կենտրոնացնելով Պետրանկում՝ ուժեղացնել անկանխիկ հաշիւարկումների սխտեմը, առաւելագոյն պարզութեան մտցնել հիմնարկների փոխհարաբերութեաններին մեջ և առորյա փառտական վերահսկողութեան յենթարկել տնտեսական որդանների պլանաչափ դործունեւութեանը:

ե) տնտեսական և ֆինանսական որդանների կանխիկ դրամի ամբողջ յեկամութը կենտրոնացնել միասնական Պետրանկում, իբրեւ մի անհրաժեշտ նախադրյալ դրամական միջոցների մորելիդացիայի և վերաբաշխման համար:

Վերելը թված նպատակները ցույց են տալիս, վոր խորհրդային բանկը թեև անխիւով իր դարդացման աշն շրջանը, յերբ նա ողտադործելով ՆեՊ-ի սկզբնական ետապում տիրող ապրանքադրամական հարաբերութեանները, գոյութեան ունեցած տարբեր տնտեսական սխտեմների համակեցութեանը և աշն բոլոր պայմանները, վորոնք ծնունդ են տվել նրան իբրեւ «բանկի»:

այժմ նա դառնում է սոցիալիստական տնտեսութեան հաշվառման և գործառնական կոնտրոլի մի կազմակերպութիւն: Դանկելով յերկու հակադէր սխառմաների բաղիւման կենտրոնում և վորոշ չափով ուժեղացնելով այդ սխառմաների փոխհարաբերութիւնը, մեր վարկային սխառմը միշտ ձգտել է յենթարկել հետամնաց սեկտորները համայնացած սեկտորի ազդեցութեանը, ոգտագործել ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր հնարաւորութիւններն ու պոտենցիալ ուժերը հոգուտ սոցիալիստական շինարարութեան:

Սրանով եւ մեր բանկը հիմնովին տարբերվում է կապիտալիստական բանկից, մինչդեռ վերջինս ձգտում է խորացնել ապրանքա-դրամական հարաբերութիւնները, դարգացնել կապիտալիստական արտադրութեան յեղանակը, կազմակերպել և կենսագործել փոխկապիտալների շարժումը, իբրեւ մի ինքնաձող արժեքի, — խորհրդային բանկը ոգտագործելով ապրանքա-դրամական հարաբերութիւնները և փոխկապիտալների մնացորդները, աշխատել է խորտակել այդ հարաբերութիւնները, աշխարհի կապիտալների գոյութիւնը և այն բոլոր ազդեցութիւնները, վորոնք սնում են կապիտալիստական տնտեսութիւնը: Նա ձգտել է վոճչացնել այն հիմունքները, վորոնք պայմանավորում են կապիտալիստական բանկի գոյութիւնը:

Մտնելով սոցիալիզմի ներկա շրջանը, յերբ ՆեՊ-ը գեռ չի սպառվել, մեր վարկային սխառմը մի խոշոր բեկումն է մտցնում իր աշխատանքի բովանդակութեան և մեթոդների մեջ, վորպեսզի մի կոզմից յիւղին սպասարկի սոցիալիստական տնտեսութեան պահանջները և մյուս կողմից՝ նրա ազդեցութեան սփերայի մեջ գնի

մասնավոր սեկտորի ապրանքա-դրամական հարաբերութիւնները վերջին մնացորդները: Այս տեսակետից նրա գերն ավելի լայնանում է և ավելի խորանում է, քան մինչ այժմ նա ուներ, իբր սոսկ բանկ: Պլանային սխառմի խորացումը և պլանային մեթոդների կիրառումը տնտեսութեան բոլոր հատվածներում, վարկավորման շաղկապումը առաջադրվող տնտեսական խնդիրների և պլանային ցուցանիշների հետ, տնտեսաւարական սկզբունքի թափանցումը տնտեսական բոլոր բնագավառները, անմիջական վերահսկողութեան ուժեղացումը ֆինանսական ներգործութեան միջոցներով, դրամական միջոցների և անդրամ հաշվարկումների կենտրոնացումը մի միասնական ապարատի մեջ, — այս բոլորը այն առաջնակարգ և անհետաձգելի պրոբլեմների կարգին են պատկանում, վորոնք կապված են մեր տնտեսութեան դարգացման ներկա ետապի հետ և վորոնց անշեղ կենսագործումը վարկային ուժերի միջոցով առաջադրվում է մեր ֆինանսական և տնտեսական որդաններին:

Վարկային ուժերը խորհրդային տնտեսական սխառմի ծնունդն է: Նա աներեւակայելի յե կապիտալիստական տնտեսութեան համար, վորտեղ առեւտրական վարկի վերացումը և պլանային սկզբունքների մուտքը համարու է կապիտալիզմի հիմունքների ժրխման, վորտեղ «պլանային մեթոդների» կիրառվում են շահագործման և անհատական ոգուտի նոր միջոցներ վորոնելու համար: Կապիտալիստական տարերային տնտեսութեան կարգերում, մրցակցութեան և շահագործման պայմաններում վարկային ուժերը մի կառարյալ հեղափոխութեան կլինել, մինչդեռ մեզ մոտ

նա տնտեսական քաղաքականութեան դեմքերից մեկը պիտի ծառայի՝ սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքա-կառուցումը հաջողութեամբ ավարտելու, ժողովրդա-կան տնտեսութեան հարաճյուն վերելքն ապահովելու համար:

3. ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՈՒՖՈՐՄԻ ԽԵՂԱՅՈՒՌՈՒՄՆԵՐԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վարկային ուֆորմը հետապնդելով առաջնակարգ ժողովրդատնտեսական նպատակներ և հիմնված լինե-լով բացառապես տնտեսավարական սկզբունքի վրա՝ մի ուժեղ լծակ պիտի լիներ դրամական միջոցների մո-բիլիզացիայի և վերաբաշխման համար, անմիջական ներդրութեամբ պիտի ապահովեր ընդհանուր ժողո-վրդատնտեսական պլանի իրացումը և ուղղու միջո-ցով կոնսորիի յենթարկեր-տնտեսական որդանների գործունեությունը: Սա յեր վարկային ուֆորմի հիմ-նական խմատը, փորը սակայն Պետական Բանկի ապա-րաւի թերությունների և տնտեսավարների կողմից պատշաճ վերաբերմունքի բացակայութեան հետևան-քով յենթարկվեց փորը խեղաթյուրումների:

Այդ խեղաթյուրումները ծագում են մի շարք սկզբունքային և գործնական շարժառիթներից: Նախ և առաջ, Պետրանկը, փորը կոչված եր իրականացնելու վարկային ուֆորմը, փոխանակ արագորեն վերակազ-մելու իր ապարատը իբրև հաշվարկի և հաշվառման մի կենտրոն, փոխանակ հսկելու համայնացած սեկտորի կուտակումների և ֆինպլանների անթերի կատարման վրա, փոխանակ ուժեղացնելու վարկավորվող հիմ-

նարկների պատասխանատվությունը և տնտեսավարա-կան հիմունքները, — նա ձգտում եր ստանձնել ախպի-սի դժվարին և իր ուժերից վեր մի ֆունկցիա, ինչպի-սին և՛ բովանդակ համայնացած սեկտորի պլանավո-րումը և տնտեսական բոլոր պրոցեսների կարգավո-րումը:

Այս և նման հանգամանքները կասեցնելով Պե-տանկի ուղղորդությունն իր անմիջական պարտականու-թյուններից և վարկային ուֆորմի գործնական խեղելի-նեից, ինականաբար խոչընդոտ պիտի հանդիսանային՝ ձկուն և ըստ ամենայնի պատրաստված ապարատ ստեղ-ծելուն, բանկային տեխնիկան և հաշվարկման ձևերը ըստ կարելույն պարզեցնելու և բարելավելու գործին, մի յերևույթ, փորն անկասկած բացասաբար պիտի անդրադառնար վարկային ուֆորմի բարեհաջող ըն-թացքի վրա և նպաստավոր միջոցառումներ ստեղծելը վնա-սաբարություն և դանդաղան խեղաթյուրումների հա-մար:

Պետրանկը ըստ իր հայեցողութեան փորը փոխո-խությունների յենթարկելով հիմնարկների ներկայաց-րած վարկային պլանները, վարկավորումը կատարում եր այդ պլանների ընդհանուր գումարների սահմաննե-րում, առանց ի նկատի առնելու հիմնարկների իրական աշխատանքի ընթացքը, պայմանագրերից բխող փաստական գործարքների արդյունքները և առանց ստուգելու, թե արդյո՞ք համապատասխանում ե նրա բաց թողած վարկը հիմնարկի պլանի կատարմանը: Վարկավորման այս յեղանակը հանգում եր մի լիակա-տար ավտոմատիզմի, փորն ի դերն եր հանում պլանների իրագործման վերահսկողությունը, առիթներ ընձե-

ուում Ֆիննստական զխցիւղլինայի խախտումների հա-
մար և չէր ապահովում փոխառու միջոցների զործա-
դրումը նախատեսված նորառակների համար, ինչպէս և
այդ ծիջոցների անարդէլ վերադարձը գեպի իր սկզբը-
նական յեղակաւը:

Այս պայմաններում մեր տնտեսավարներէջ շատե-
րը հաճախ իրենց շահադրգոված չզգալով սեփական
Ֆիննստական վիճակով, թերազնահատում էյին զբամի
նշանակութիւնն ու արժեքը, քանի վոր նրանք հնարա-
վորութիւն ունէյին գումարներն ստանալ Պետրանկից
ավտոմատիկ ձեով՝ լոկ պլանի դիմաց և վոչ թե փա-
տորեն տեղի ունեցող զործարքների և իրապէս կատար-
ված աշխատանքի հիման վրա: Այս հանգամանքներում
մերթ ընդ մերթ առաջացող մտաշուկութիւնները զբամի
մոտալուտ վախճանի և տնտեսավարական սկզբունքի
վերացման մասին, կամ թե պետական և կոոպերատիվ
առեւտուրն անմիջական միջնորդչիման սխտեմով
փոխարինելու մասին, մտաշուկութիւններ, վորոնք չեն
բղխում ՆեՊ-ի վերջին ետապի պահանջներէջ և ներկա-
յումս ավելի շուտ փնտսակար ցնդաբանութիւնների
կարգին են պատկանում, —ստեղծում էյին անպատա-
խանատու և անտարբեր վերաբերմունքի մի միջնորոտ
տնտեսական կարեւոր խնդիրների շուրջը: Ինչո՞ւ մտա-
ծել ինքնարժեքի իջեցման, ներքին ուսուրսների ոգտա-
գործման, ոգուտների և կուտակումների մասին, քանի
վոր առանց այդ ևլ բանկը լրացնում և հիմնարկի զբա-
մարկի բացերը:

Ավտոմատիզմի թերութիւններէջ մեկը պիտի հա-
մարել նաե այն հանգամանքը, վոր Պետրանկը մատա-
կարարողների հաշիվ-Փակտուրաների համաձայն մե-

խանիկ հաշվարկներ կատարելով ի հաշիվ զնորդների,
առանց վերջիններէս գիտութիւնն ու համաձայնութիւնն,
միանգամայն նսեմացնում էր մատակարարողների և
զնորդների միջև կնքված պայմանագրերի նշանակու-
թիւնը, վորի հետեանքով մատակարարողները կարիք
չզգալով սերտ կապակցութիւն մեջ մտնել զնորդների
հետ և հնարավորութիւնն ունենալով ճանապարհած
ապրանքների փոխարժեքն ստանալ Պետրանկից անմի-
ջականորեն, առանց զնորդների նախնական համաձայ-
նութիւնն, —հաճախ անտարբերութիւնն էյին մատնում
սպառողների շահերը և խախտում պայմանագրերով
նախատեսված տպրանքների վորակը, ասորտիմենտը,
սեզոնային մատակարարման ժամկետները և այլն:
Մյուս կողմից, մեխանիկ հաշվարկումների պատճառով
վարկավորվող որդաններն ի վիճակի չէյին պլանաչափ
ձեով ոգտագործել իրենց տրամադրված վարկերը և
կատարել Ֆինսպլաններով նախատեսված ծախքերը ըստ
կարիքի և հերթականութիւնն, քանի վոր ավտոմատիկ
վարկավորման և մեխանիկ հաշվարկումների հետեան-
քով վարկային լիմիտները հաճախ վաղաժամ սպառ-
վում և նույնիսկ հիմնովին խախտվում էյին:

Այդ խեղաթյուրումներին ավելանալով պլանների
բյուրոկրատացման տեղեկացները և կենտրոնացած ապ-
րանքամատակարարման բռնագրոտիկ ձեերը, անխու-
սափելիորեն թուլանում էր տնտեսավարական սկզբ-
ունքը, վերանում պայմանագրերի նյութական ուժը
և հիմնարկները կորցնելով իրենց ինքնուրույն տնտե-
սավարական դերը՝ դառնում էյին միանգամայն դիմա-
դուրկ, յենթարկվում ինքնահոսի, գրկվում առողջ նա-
խաձեռնութիւնից:

Միութենական Ժողովուրդն 1931 թվի հունվարի 14-ին քննարկելով վարկային ուժորմի կերպուման ընթացքում հայտնարկված չեղումներն ու թերությունները, իր՝ «Վարկային ուժորմի պրակտիկան բարելավելու միջոցների մասին» վորոշմամբ նշեց այդ պրակտիկայի մեջ մուծելիք անհրաժեշտ բարեփոխությունների ուրվագիծը։ Այնուհետև այս հարցը լայն հասարակական քննության դնելով, սույն տարվա մարտի 20-ին միութենական Ժողովուրդն իր յերկրորդ վորոշմամբ, վորը կրում է՝ «Վարկավորման սխառմբ փոփոխելու, վարկային դործն ամրապնդելու և տնտեսավարական սկզբունքը բոլոր տնտեսական որդաններում ապահովելու մասին» վերտառությունը, — ընդգծեց այն ուղիները, վորոնցով պիտի վերանան նկատված թերություններն ու խեղաթյուրումները և մուծվեն վորոշ փոփոխություններ վարկավորման դործի մեջ։

Այդ յերկու վորոշումներով միութենական Ժողովուրդն պարտավորեցնում է Պետրանկին և տնտեսական որդաններին՝ ընթացիկ տարվա մայիսի 1-ից վերակառուցել իրենց դործնական աշխատանքներն այնպես, վոր մի կողմից տնտեսական որդաններն իրենց փոխհարարերությունները կարգավորեն համապատասխան պայմանագրերով, առաջնորդվելով բացառապես տնտեսավարական սկզբունքներով և կրելով խստագույն պատասխանատվություն այդ պայմանագրերից ծագող պարտավորությունների համար, և մյուս կողմից՝ — ուժեղացնել Պետրանկի Ֆինանսական վերահսկողությունը՝ հիմնարկների պլանային ցուցանիշները ճշտությամբ կատարելու և համայնացած սեկտորի կուտակումները լիովին ապահովելու համար։

Այս նպատակով վարկերի պլանավորման մեջ մինչ աթմ տիրող կարգը յենթարկվում է ելական փոփոխության. այսուհետև տարեկան և կվարտալային վարկային պլանները ներկայացվում են միութենական Ժողովուրդն հավանությանը համապատասխան գերատեսչությունների (միութենական Ժողանախորհ, Մատթողկոմատ, Հողթողկոմատ և այլն) կողմից, բնդ վորում այդ պլանների առթիվ Պետրանկը տալիս է Ժողովուրդն և պլանային մարմիններին իր հիմնավորված յեզրակացությունը։ Ժողովուրդն կողմից հավանություն ստացած վարկերը գերատեսչություններն ստորաբաժանում են իրենց յենթակա տնտեսական միավորությունների միջև և այս ստորաբաժանումը վերտաին ներկայացնում միութենական Ժողովուրդն վերջնական հաստատությանը։ Այնուհետև տնտեսավար միավորություններն իրենց հերթին բաշխում են հաստատված վարկերն իրենց ստորադաս ձեռնարկությունների միջև. այսպիսով սահմանվում է առանձին տնտեսական ձեռնարկության վարկը, վորը կաղմում է այն առավելագույն սահմանը — լիմիտը, վորից այն կողմը չի կարող անցնել տվյալ որդանի պարտքը։

Պլանների կենսադործման պրոցեսի ընթացքում գերատեսչությունները կարող են վերաբաշխել վարկերն իրենց յենթակա միավորությունների միջև, բայցի հումուլթի միթեման համար նախատեսված վարկերից, վորոնց վերաբաշխումը կարող է տեղի ունենալ միմիայն Աշխատանքի և Պաշտպանության խորհրդի վորոշմամբ։ Յեթե գերատեսչությունների կատարած վերաբաշխումը զգալի փոփոխություններ է մուցնում առանձին միավորությունների արտադրական ծրագրի

րերի մէջ, Պետրանկը իրավասու չէ դադարեցնել վարկերի վերաբաշխումը և այդ հարցը շտապ կերպով զննել աշխատանքի և Պաշտպանութեան Որհնագրի քննութեանը:

Իր վարկային ծրագրի մէջ Պետրանկի վարչութիւնը պիտի նախատեսէր գործառնական ռեզերվի վորոշ գումար, վորն ըստ կարիքի նա կարող է գործադրել տտանալով վերատեսչութիւնների համաձայնութեանը. իրենց հերթին վերատեսչութիւններն ու տնտեսական միավորութիւններն իրենց հատկացրած վարկերի սահմաններում կարող են կազմել մանյեվրային ռեզերվներ: Այսպիսով վարկերի պլանավորման, նրանց հատառւման և բաշխման կարգը յենթարկվում է արժատական փոփոխութեան, ընդ վորում վարկերի վերաբաշխման և տեղաշարժումների պրակտիկան, ինչպէս և գործառնական ու մանյեվրային ռեզերվների սխտեմը վարկավորման գործին տալով ավելի գյուրաշարժ և եյաստիկ բնույթ, հնարավորութիւն է ընձեռում՝ արտադրական ծրագրներն ընդլայնելու և վարկավորման նոր օրէկտներ հանդես դալու զեպքերում ապահովել դանազան տնտեսական ճյուղերի վարկային պահանջները:

Առանձին տնտեսական օրգանի համար հաստատված լիմիտը նրան իրավունք չէ տալիս, օգտագործել իր վարկը այդ լիմիտի սահմաններում անարդէլ և առանց իրական կոնտրոլի, ինչպէս այդ տեղի ուներ մինչև այժմ: Այդ լիմիտը տվյալ ձեռնարկութեան պարտքի առավելագոյնը սահմանն է կազմում, իսկ Պետրանկը այսուհետև Ֆինանսավորումը ի կատար պի-

տի ուծի ձեռնարկութիւնների միջև կնքված պայմանագրերից բղխող կոնկրետ գործարքների հիման վրա, փաստորեն կատարած աշխատանքի չափի և հատկութեան համաձայն. այլ խոսքով՝ վարկավորումը պիտի չադկապվի արդՖինալանների կենսագործման հետ, նրանց քանակական և վորակական ցուցանիշների հետ:

Միաժամանակ փոփոխութեան են յենթարկվում նաև հաշվարկումների ձևերը: Մատակարարողների ներկայացրած հաշիվ-Փակտուրաները Պետրանկը վճարում է ի հաշիվ պատվիրատուների միմիայն այն զեպքում, յերբ տվյալ պատվիրատուի (զնորդի) լիմիտը զեռ ևս չի սպառվել կամ լիմիտը խախտման վտանգի չի յենթարկվում: Վճարումները ի հաշիվ զնորդների կարող են կատարվել միայն վերջիններիս համաձայնութեամբ, վորպիսի համաձայնութիւնը կարող է արտահայտվել հաշիվների նախնական վավերացումով՝ ակցեպտով, կամ առանձին հանձնարարութեամբ՝ ակկրեդիտիվով և կամ թե հատուկ հաշիվների ձեռով, ընդ վորում ներկա պայմաններում նախապատվութիւնը տրվում է ակցեպտին, վորպէս համաձայնութեան ափելի վորոշակի և անխոտելի մի ձեռի: Սա մի կարեւոր հանգամանք է, վորը հիմնովին փոխում է մատակարարող և զնորդ հիմնարկների փոխհարաբերութիւնները: Այսուհետև առանց կողմերի նախնական համաձայնութեան չի կարող տեղի ունենալ ապրանքա-դրամական վորեւ գործարք. ապրանքների մատակարարումը պիտի կատարվի զնորդների պատվերներով՝ նախորդ կնքված պայմանագրերի համաձայն. ապրանքների քանակը, ասորտիմենտը, վորակը, առաքման ժամկետները և հաշվարկի յեղանակը անպայման նախատեսված

սլիտի լինեն այդ սլաշմանադրերով, վորոնց ճշգրիտ կատարումը սլարտադիր և սլաշմանաւորովող կողմերի նյութական սլատասխանաւորութեան տակ մատակարարող հիմնարկը փոխհատուցում չի կարող ստանալ իր ապրանքներէ դիմաց, յետե նրանք չեն համապատասխանում սլաշմանադրի կետերին, մյուս կողմից՝ ապրանքը չի հանձնվիլ գնորդին, յետե նա զլանա վորոշ ված ժամանակին հաշվարկը կատարել: Այսպիսով, Ֆինանսական միջոցների տնորինման ասլարելիցում տընտեսական որդաններն ստանում են վորոշ ճկնութուն և ինքնութութուն:

Իր հերթին Պետրանկը վարկաւորելով քացառապես լիախտի սահմաններում և յետակետ ունենալով տնտեսական որդանների միջև կնքված սլաշմանադրերը, այսուհետե նա չի կարող դրամական փոխանցումներ կատարել առանց շահադրդոված կողմի նախնական համաձայնութեան, նա այլ ևս չի կարող ամտումատիկ հաշվարկումներ անել, առանց ի նկատի առնելու փաստորեն աեղի ունեցած գործարքները: Բայց Պետրանկը իրաւատու յետ ընդհատել վարկաւորումը, յետե սովյալ հիմնարկը թերանում և իր սլարտաւորութեանների մեջ կամ խախտում կնքված սլաշմանադրերը: Ֆինանսական դիսցիպլինայի խախտման դեպքերում Պետրանկը իրավատու յետ կրճատել կամ դադարեցնել վճարումները անսլարտաճանաչ հիմնարկների հաշիւներից և մինչև իսկ սլարտադիր կարգով վաճառել նման հիմնարկներին սլատիանող ապրանքներն ու այլ նյութական արժեքները: Չնայած այն հանդամանքին, վոր տնտեսական որդանները սլետական և կոոպերատիւ կազմակերպութեաններ են, նրանք չեն կարող իրենց վիսաններ ծած-

Պիլ ի հաշիւ Պետրանկի և այդսլիսի. ծանր կացութեան դեպքերում իրենց աչքերը հառել սլետութեան դրամարկդին, այլ նրանք սլիտի կրեն իրենց հանցաւարտ արարքների բոլոր հետևանքները: Վորդեսդի Պետրանկը իրադեկ լինի վարկաւորվող հիմնարկների գործունեյութեանը, հիմնարկների դեկաւարները և հաշվային աշխատակիցները դիսցիպլինար սլատասխանաւորութեան սլատոնալիքի տակ սլարտաւոր են կանոնաւորել հաշվետւութունը և ժամանակին հաւաւարակել հիմնարկի բաշանները:

Այս բոլորից հետևում և, վոր վարկային ուեֆորմի բարեփոխութեան մասին միութենական ժողկումիւրհի կապցրած վորոշումը ամբողջովին հիմնված և տնտեսաւարական սկզբունքի խորացման վրա, վորը բնով չսլիտի նույնացնել տնտեսական հարարերութեաններին քացարձակ աղատութեան տալու հետ, այլ ընդհակառակը՝ այլ սկզբունքը սլիտի կապել ՆեՊ-ի նոր շրջանում առաջացող մի շարք սլանային և ուերատիւ խնդիրների հետ: Սերտորեն չաղկաւորելով ժողովրդատնտեսական սլանի կենսադործման հետ, տնտեսական սկզբունքը այժմ կոշված և իրականացնելու այդ ընդհանուր սլանի որդանական հատվածները՝ առանձին ճեռնարկութեանների, ամենաւորը տնտեսական միավորների շրջանակներում: Ֆինալանների անչեղ կատարումը, խնայողութեան և կուտակման համառ աշխատանքը ամենախոշոր խթաններից մեկը սլիտի ծառայի ի կատար ածելու ժողովրդատնտեսական սլանով նախատեւված մարտական խնդիրները:

Մինչդեռ ՆեՊ-ի սկզբնական շրջանում արդյունաբերական միաւորների կապը գնորդների հետ կրում եր

գլխավածական, հաճախ նույնիսկ տարերային բնույթ, այժմ մատակարարող և գնորդ հիմնարկների կապն ըստանում և ավելի հարատևել բնույթ, նա մտնում և պլանային հունի մեջ, նրանց փոխհարարբուծյունները սահմանվում են վորոչ պայմանագրերով: Պայմանագրեր կնքելիս տնտեսական որդանները պիտի առաջնորդվեն իրենց պլանային տվյալներով, իրենց արտադրության ու շրջանառության իրական հնարավորություններով: Հետեւաբար տնտեսավարական սկզբունքը և սրան հարակից պայմանագրերի սխտեմը վոչ թե թուլացնում, այլ գերազանցորեն ուժեղացնում և փաստական ստուգման և յենթարկում պլանավորման գործը, նրան տալիս և ավելի վորոշակի ու պարտադիր բնույթ, նրա կենսագործումը կապում և նյութական պատասխանատվության և հիմնարկների փոխադարձ կոնտրոլի հետ: Այս նպատակով պայմանավորող կողմերն անպայման պիտի նշեն՝ պայմանագիրը խախտելու դեպքում վճարելիք տուգանքի կամ տուժանքի չափը: Պարտադանց հիմնարկներն իրենց վճարած հատուցումներն ու տուժանքը պիտի փոխանցեն բալանսի համապատասխան հաշվին, վորն արտահայտելու յե նման հիմնարկների վարքաչիժը պայմանագրերի կատարման գործում: Պայմանագրելից առաջացող տարաձայնություններն ու նյութական պատասխանատվության չուրջը ծագող վեճերը պիտի լուծվեն շտապ կարգով արբիտրաժ առյանների միջոցով որինական խտությամբ:

Պետք և նշել, վոր տնտեսական պլանները սովորաբար չեն տալիս արտադրող ապրանքների պատկերն ու բնութագիրը, վորտիսը բացը հաջորդությամբ կարող ելրացնել պայմանագրերը, վորը գնորդի և մատակարարողի միջեւ անմիջական և հարատևել կապ ստեղծելով:

Հնարավորություն կտա, մի կողմից՝ վորոշելու գնորդի պահանջները, նրա ցանկացած ապրանքների տեսակներն ու հատկությունը, և մյուս կողմից՝ ըստ նպատակահարմարության ուղղություն տալու սպասողի կարիքներին և վորոչ փոփոխություններ մտցնելու նրա պահանջած ապրանքների կոնտինգենտի մեջ:

Պայմանագրերի կնքելու կարգը, թե ով ում հետ պայմանագրային հարարբուծյունների մեջ և մտնելու, ըղխում և ընդհանուր ժողովրդատնտեսական պլանով նախատեսված մատերիով արժեքների շրջանառության ստրուկտուրայից: Հետեւապես, տարերային յերեւելութներից խոստովելու համար նպատակահարմար և նախ և առաջ վորոչ սխտեմի մեջ դնել գնորդների և մատակարարողների կապերը՝ կայացնելով ընդհանուր և տեղական համաձայնություններ արդյունաբերական միավորությունների, խոշոր կոոպերատիվ միությունների և այլ տնտեսավար սխտեմների միջեւ: Այդ համաձայնություններով պիտի վորոշվեն վոչ միայն ապրանքային մասսաները և նրանց բաշխման ընդհանուր կառուցվածքը, այլ և տվյալ տնտեսավար սխտեմների մեջ մտնող մատակարարող և գնորդ միավորները, վորոնք այդ համաձայնությունների հիման վրա նախապես միմյանց կցվելով՝ կնքում են կոնկրետ գործառնական պայմանագրեր նախատեսելով բոլոր տնտեսաիրական հետեւյալները: Տնտեսավար սխտեմների մեջ կայանալիք համաձայնություններին բնավ չպիտի տալ նախկին «գեներալ պայմանագրերի» բնույթը և այդպիսով թուլացնել տնտեսավարական սկզբունքի նշանակությունը:

Ի վերջս պիտի նշել մի կարեւոր կետ ևս, վորը չեղավել և ժողկոմխորհի հունվարի 14-ի վորոշման մեջ:

Պլանային առաջադրութիւններով նախատեսված վա-
րակաւան ցուցանիշներէ կատարումը լիովին ապահովե-
լու և մասնավորապէս ինքնարժեքի իջեցումը՝ ակտի
վացնելու համար սահմանվում է մի աշխարհի կարգ, վոր
անտեսական միավորութիւններէ ծախքի մասը կախ-
ման մէջ դրվի նրա իրապէս ստացած շահութիւններէ:
Այս նպատակով վերացվում է մինչ այժմ դոյութիւն
ունեցող այն կարգը, վորի համաձայն վաճառքի դէր և
պլանային ինքնարժեքի ամբողջ տարբերութիւնը առան-
ձին ձեռնարկութիւնները հանձնում էին իրենց վերա-
դատ միավորութիւններին, անկախ այն հանգաման-
քից, թէ այդ տարբերութիւնը համապատասխանում
է արդյո՞ք փաստորեն կատարված ինքնարժեքի իջեց-
մանը և ոգուտներէ կուտակումներին: Յենթակա ձեռ-
նարկութիւններէ միավորութիւններին հասանելիք
հատկացումներէ վորոշ մասը այսուհետև մնալու յէ
Պետրանկում առանձին ապահովագրական հաշիւներում
և արվելու յէ միավորութիւններին՝ ինքնարժեքի իջե-
ցումը հաշվապահական տվյալներով ստուգելուց հե-
տո:

Ահա այն հիմնական ուղիները, վորոնցով պիտի
ընթանա վարկային գործը ներկա շրջանում և զորավոր
հանդիսանա տնտեսավարական սկզբունքի, պատասխա-
նատվութեան և վերահսկողութեան գործի ուժեղացմա-
նը: Ռուբլին պիտի դառնա այն իրական և անողոր
դեն-
քը, վորով պիտի հարթվի պլաններէ կենսապարծման ու-
ղին: Ուրբիով պիտի իրականանա կոնտրոլը, ուրբիով
պիտի հարվածվին այն պարտազանց և դանդաղկոտ հիմ-
նարկները, վորոնք հետ մնալով մարտական տեսլից,
թերակատարում են պլանային ցուցանիշները:

4. ՎԱՐԿԵՐԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վորպեսզի Պետրանկը հնարավորութիւն ունենա
տնտեսական յենթարկել տնտեսական որդանների վարկա-
յին պահանջները և դրանց վերաբերմամբ իր յեղրակա-
ցութիւնը տալ, — տնտրգանները պարտավոր են ներ-
կայցնել Պետրանկի համատեղ բաժանմունքներին՝
իրենց ֆինանսական պլանները, հաշվետու և պլանա-
յին բալանները և այլ անհրաժեշտ նյութերը Պետրան-
կի պահանջով:

Կվարտալային վարկային պլանները կառավարու-
թեան կողմից հաստատվելուց հետո համապատասխան
զերատեսչութիւնները և տնտես. միավորութիւններ-
ը իրենց գծով և միաժամանակ Պետրանկի աղարատի
միջոցով բաշխում են վարկային լիմիտներն իրենց
յենթակա տնտեսական կազմակերպութիւններէ միջև,
վորից հետո արդեն Պետրանկի բաժանմունքներն այդ
կազմակերպութիւններին վարկեր են բացում ստանա-
լով նրանցից՝ արգֆինպլանները և առֆինպլանները,
վորոնք հաստատված են նրանց վերադատ մարմիններէ
կողմից և վորոնք հիմք են ծառայել լիմիտները բաշ-
խելու համար, ինչպէս և տվյալ կազմակերպութեան
կնքած՝ վաճառքի և գնումներէ պայմանագրերը:

Ժողկոմխորհի հունվարի 14-ի և մարտի 20-ի վո-
րոշումներէ համաձայն վարկերը բացվում են՝ ա)
պլանային լիմիտներէ սահմաններում՝ պայմանագրերից
բղխող գործարքներէ հիման վրա, բ) նպատակային
վարկերի կարգով՝ տնտեսական որդանների սեզոնային
կարիքները և միջորումներն ախանաւորելու համար

և դ) ապրաքների գրավի դիմաց՝ տրանսպորտային դժվարությունների և կոնվենցիոն արգելքների դեպքում:

ՊԼԱՆԱՅԻՆ ԼԻՄԻՏՆԵՐԸ: Յեղնելով վարկային ուժ-
ֆորմի բարեփոխությունից, միմյանցից պիտի տար-
բերել պլանային լիմիտի և բացված վարկի հասկացո-
ղությունները: Պլանային լիմիտը տվյալ ձեռնարկու-
թյան պլանային առաջադրանքների հիման վրա մորոշ-
ված այն առավելագույն սահմանն է, վորից չի կարող
անցնել ձեռնարկություն պարտքը բանկին, իսկ բացված
վարկը—բանկի կողմից ձեռնարկությունը փաստորեն
ընձեռված վարկն է, վորի չափը կախված է ձեռնարկու-
թյան իրական աշխատանքներն ապահովելու համար
անհրաժեշտ չըջանաու միջոցների կարիքից: Բաց-
ված վարկը կարող է պլանային լիմիտից ցածր կամ այդ
լիմիտին հավասար լինել, բայց վոչ յերեք լիմի-
տից բարձր լինել: Պլանային լիմիտը կվարտա-
լի ընթացքում համեմատաբար մի կայուն մեծություն
է, վորը կարող է փոխվել հաղվագյոււն դեպքերում,
այն ել լիմիտների վերաբաշխման կարգով, այն ինչ
բացված վարկը՝ հիմնարկի աուորյա աշխատանք-
ներին համընթաց յենթակա յե հաճախակի փոփոխու-
թյուններին. այդ իսկ պատճառով բացված վարկը
վոչ այլ ինչ է, յեթե վոչ հիմնարկի գործառնական՝
բանվորական լիմիտը:

Յուրաքանչյուր տնտեսական հիմնարկ սովորա-
բար հանդես է գալիս միաժամանակ և գնորդի (հաշ-
թայթողի) և վաճառողի (մատակարարողի) դերում.
այս հիման վրա յեւ վարկակալուտ հիմնարկը իր վար-
կային պահանջները պիտի հիմնավորի՝ մյուս հիմնարկ-

ների հետ իր կնքած գնումների և վաճառքի պայմանա-
դրերով: Գործարքների այս յերկու տեսակի ընույթին
համաձայն, պլանային լիմիտը բաղկանում է յերկու
մասից՝ «եքսպլուատացիոն լիմիտից» և հաշվարկման
ուղեղիւր փաստաթղթերի» լիմիտից (ճանապարհին
գտնվող հաշվարկման փաստաթղթերի լիմիտից): Նույն
ձեով էլ բանկը բացում է վարկը՝ կազմված այդ յեր-
կու ինքնուրույն բաղկացուցիչ մասերից:

«Եքսպլուատացիոն լիմիտը» ապահովում է տնտե-
սական որդանի հիմնական աշխատանքի կամ նրա ար-
տադրական պրոցեսների կանոնավոր ընթացքը: Այս լի-
միտի սահմաններում բանկը Փինանսավորում է տվյալ
որդանի՝ պայմանագրերով կառարած գնումները
(արդյունաբերական ձեռնարկու-թյան կառարած՝
հումույթի, կիսաֆարրիկատների, ոժանդակիչ և այլ
նյութերի գնումները, կամ աուետրական հիմնարկի՝
պատրաստի ապրանքների և մթերքների գնումները)
և սուացած ծառայությունները (գլխավորապես տրանս-
պորտից): Ուրեմն, յերբ տնտեսական որդանն իր կնքած
պայմանագրերի համաձայն հանդես է գալիս իրրե վճա-
րող, այդ պայմանագրերից ծագող գործարքների չա-
փով բանկը բացում է նրան եքսպլուատացիոն վարկ:

«Հաշվարկման ուղեղիւր փաստաթղթերի» լիմիտը
կազմված է տնտրդանի յերկրորդ Փուլիցիայի հետ,
յերբ նա հաղես և գալիս իրրե վաճառող (մատակարա-
րող): Թյում է, թե այս դեպքում տնտրդանը վարկի
կարիք չպիտի զդա, քանի վոր նա վոչ թե վճարում,
այլ ստանում է իր վաճառած ապրանքների և մատու-
ցած ծառայությունների փոխարժեքը. սակայն, հաշ-
վարկումների աղեղալատային ձեի համաձայն, այդ

փոխարժեքը նա կարող է ստանալ միմիայն հաշիվը
գնորդի կողմից ակցեպտի յենթարկվելուց հետո,
վորի համար պահանջվում է ժամանակի վորոշ տեվո-
ղություն, մանավանդ յերբ վաճառողը և գնորդը գրա-
նելվում են միմյանցից հեռու վայրերում: Վաճառողը
ճանապարհելով ապրանքը գնորդին, այդ ապրանքի
հաշիվ-Փակտուրան ուղարկում է գնորդին ակցեպտելու
և հաշվարկը կատարելու համար. հետևապես, մինչև
վոր Փակտուրան գնորդին կհասնի, վերջինս այդ Փակ-
տուրան ակցեպտի յենթարկելով բանկին կհանձնի
հաշվարկ կատարելու համար և մինչև վոր բանկը Փակ-
տուրայի դումարը կփոխանցի վաճառողի կոնտոկորբեն-
տին՝ նրա բնակավայրում գտնվող բանկի բաժանմուն-
քում, —կանցնի բավական ժամանակ, վորի ընթացքում
վաճառողը զրկվում է համապատասխան չրջանառու
միջոցներից: Ահա այդ ուղեղի հաշիվ-Փակտուրայի
դումարի սահմաններում բանկը տալիս է վաճառողին
լրացուցիչ վարկ: Յեթե, որինակի համար, ընդունենք,
վոր հաշվարկային դոկումենտների «ճանապարհորդու-
թյունը» միջին հաշվով տևում է 18 օր, դա կկազմի
յեռամսյակի ընթացքում մատակարարողի ճանա-
պարհած ապրանքների արժեքի 20 %-ը, վորպիսի չա-
փով էլ վորոշվում է «հաշվարկման ուղեղի փաստա-
թղթերի» լիմիտը:

«Հաշվարկման ուղեղի փաստաթղթերի» վարկի
չափը բանկը պարբերաբար ստուգում է վարկավորվող
հիմնարկից ստացվող հաշվային տեղեկությունների
հիման վրա: Այս նպատակով վարկավորվող հիմնարկը
իր բաղանի ակտիվի մասում բացում է «հաշվարկման
ուղեղի փաստաթղթերի» մի հատուկ հաշիվ, վորպիսի

հաշիվը նա պարտավոր է պահել ամենամեծ հոգատա-
րությամբ՝ կանոնավոր և աժուր դրության մեջ:
Տեխնիկական տեսակետից այս հաշիվը նման է նախկին
«ուղեղի դումարներին» (ճանապարհին գտնվող դու-
մարներին) հաշվին:

Պայմանագրերը լուծելու և կամ թե պայմանագրերի
մեջ փոփոխություններ մտցնելու դեպքում հիմնարկ-
ները պարտավոր են տեղեկացնել այդ մասին բանկին,
վորպեսզի վերջինս համապատասխան փոփոխություն-
ներ մտցնի բացված վարկի դումարի մեջ: Պայմանա-
գրերի կատարումը բանկը կարող է ստուգել՝ հետազո-
տելով հիմնարկների աշխատանքն անմիջականորեն
կամ հիմնարկներից ստացած հաղորդագրությունների
և տեղեկանքների հիման վրա: Իր ամենօրյա փոխա-
բարբությունների ընթացքում բանկը հսկողություն
պիտի ունենա վարկավորվող հիմնարկի աշխատանքի
արդյունքների վրա և իր տված վարկերը համաչափու-
թյան մեջ դնի հիմնարկի պլանի կենսագործման հետ:

ՆՊԱՏԱԿԱՅԻՆ ՎԱՐԿԵՐ: Տնտեսական օրգանների
չրջանառու միջոցների կարիքները, վորոնք կապված
են առանձնահատուկ արտադրական պրոցեսների և
մթերման գործարքների ավանսավորման հետ, Ֆինան-
սավորվում են նպատակային վարկերի կարգով: Այս
յեղանակով վարկավորվում են այն օրգանները, վո-
րոնք վորոշ սեզոններում կատարում են մեծաքանակ
հումույթի կուտակումներ կամ վորոնց արտադրու-
թյան պրոցեսը կրում է սեզոնային ցիկլային բնույթ:
Նպատակային վարկերի կարգով են Ֆինանսավորվում
նաև այն կազմակերպությունները, վորոնք կատարում

են գյուղատնտեսական արտադրանքի անմիջական միջնորդներ :

Նպատակային վարկեր տալու գեպքում Պետրանկը կնքում է վարկառուի հետ հատուկ պայմանագիր և ստանում նրանից համապատասխան ժամկետային պարտավորագրեր , ընդ վորում բանկը նախորոք վորոշում է նպատակային վարկի գումարը , նրա նպատակն ու ոգտադրոման պայմանները , ապրանքային առահոմութուն ներկայացնելու կարող և վարկի մարման ժամկետները : Նայած նպատակային գործառնությունների աեողությանն ու բնութիւն , մարման ժամկետները կարող են անցնել տվյալ պլանային շրջանի սահմաններից (կվարտալ , տարի) , վորը և պիտի նշված լինի պայմանագրի մեջ : Բացելով նպատակային վարկ , բանկը սովորաբար սկզբում տալիս է ալը վարկի մի մասը՝ ալմանսալորումներ կատարելու համար , իսկ մնացածը — հեողհետե՝ ապրանքային արժեքների կուտակմանը համընթաց : Նպատակային վարկերը կարող են ոգտադրոմել միմիայն նախորոք վորոշված միջերման կամ արտադրության նպատակների համար՝ գործառնական պլաններով սահմանված ժամկետներում : Բորր միջերված կամ արտադրված ապրանքային արժեքներն անցնում են ի աղահոմություն՝ վարկառուի բանկին ունեցած պարտքի :

Այս վարկերն իրենց նպատակին շգործադրվելու , ինչպես և վորոշված ժամկետներին ապրանքային աղահոմության բացակայելու գեպքում բանկն իրավասու չէ՝ բռնագանձել վարկառուից նրա պարտքը մարման ժամկետներից առաջ , ապրածելով ալը բռնագանձումը վարկառուի ամեն մի ստացվածքի վրա և կիրառելով

պայմանագրոմ վարկառուի հանդեպ որենքով նախատեսնված բորր պարտագիր միջոցները :

Նպատակային վարկերը ճշտությամը ոգտադրոմելու համար Պետրանկը , սահմանելով անհրաժեշտ վերահսկողություն , պարբերաբար ստուգման և յենթարկում վարկառուի հաշվետությունը , նրա գրամարկի մնացորդները և ապրանքների քանակը : Միջնորմները գործը կանոնալոր և հաջողությամը կատարելու համար Պետրանկը կարող է իր վրա վերցնել վարկառուի գրամարկային սպասարկումը , բացելով ալը նպատակով միջնորմների գլխավոր կետերում Պետրանկի հաշվարկային գրամարկներ և միջնորմների վերահսկողությունը հանձնել ալը գրամարկներին :

ՎԱՐԿԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԳՐԱՎԻ ԴԻՄԱՅ : Բացի ընդհանուր լիմիտային կարգով նախատեսնված վարկերից , բացառիկ գեպքերում , յերը պայմանագրերով վահոմված ապրանքների առաքումը հանդիպում է ժամանակավորապես անհաղթահարելի խոշընդոտների , իսկ ալըպիտի խոշընդոտներ կարող են համարվել միմիայն արանսպորտային գովարությունները և կոնվենցիոն արգելքները , ալսինքն՝ յերը յերկաթուղին և ծովագնացությունը հրաժարվում են ապրանքներ ընդունելուց , — ժողկամխորհի հոմվարի 14-ի վորոշումն ալըպիտի գեպքերում թույլատրում է Պետրանկին վարկալիտի գեպքերում թույլատրում է Պետրանկին վարկալիտի մատակարարող հիմնարկներին՝ նրանց պահետներում կուտակված ապրանքների գրալի գլմաց : Ինքն ըստ ինքյան պարզ և , վոր նման վարկը կարող է արվել միայն ալն գեպքում , յերը կուտակված ապրանքների քանակը գերապանցում է պլանով նախատեսնու-

ված տարեկան արտադրանքի մնացորդներից: Ապրանքների գրավի դիմաց տրվող վարկերը կամ կարճ՝ յենթապրանքային վարկերը բացվում են ապրանքների պլանային ինքնարժեքի 75 %-ի սահմաններում, ընդ վրում այդ ապրանքները բանկը գրավ ընդունելով թողնում է վարկառուի պահեստներում, իբրև շարժանառության մեջ գտնվող ապրանքներ: սա նշանակում է, վոր ապրանքների պահեստատեղերը բանկի կողմից չեն կնքվում և վարկառուն կարող է, առանց բանկի թույլատրության, ճանապարհել գրավ դրված ապրանքները գնորդներին, այն պայմանով միայն, վոր վարկառուն անմիջապես մարի ճանապարհած ապրանքների գրավի համապատասխան գումարը: * Յենթապրանքային վարկ ստանալու համար չահադրդում ված հիմնարկը ներկայացնում է Պետբանկին՝ տրանսպորտային հիմնարկաթյան պատշաճ վկայականը գոյություն ունեցող փոխադրական դժվարությունների կամ կանխնային արգելքների մասին, ինչպես և մանրամասն տեղեկանք իր արտադրանքի ընդհանուր պաշարի և հիշած փոխադրական խոչընդոտների հետևանքով առաջացած կուտակումների մասին:

Յենթապրանքային վարկի համար բանկը վարկառուին բացում է հատուկ կոնտոկորրենտո հաշիվ և այդ վարկի դիմաց տրվող գումարը փոխանցում է այդ կոնտոկորրենտոյից վարկառուի ընդհանուր կոնտոկորրենտ հաշիվին, վորպիսի հաշվից վարկառուն վերցնում է այդ գումարն իր հայեցողությամբ: Այնուհետև, յերբ վերանում են փոխադրական դժվարություններն ու արգելքները, վարկառուն պարտավոր է անմիջապես ճանապարհել գրավ դրված ապրանքները, միաժամանակ

մարելով իր՝ հատուկ կոնտոկորրենտում նշված պարտքը:

Վարկառուն յուրաքանչյուր տասնորյակը մի անգամ պարտավոր է հաղորդել բանկին գրավ դրված ապրանքների մնացորդների և տեղի ունեցած փոխադրությունների մասին տեղեկություններ, վորպիսի տեղեկությունների ճշտությունը բանկը կարող է ստուգել՝ քննելով վարկառուի պահեստները և հաշվետվությունը: Յենթ վարկառուի հաղորդագրությունից կամ բանկի ստուգումից պարզվում է, վոր վարկառուն ճանապարհելով գրավ դրված ապրանքները չի մարել գրավի գումարը, այդ դեպքում բանկը վերստին փոխանցում է գրավի գումարը վարկառուի ընդհանուր կոնտոկորրենտից նրա հատուկ կոնտոկորրենտին, այլ խոսքով՝ բանկը պակսեցնում է վարկառուի ապրանքների գրավի դիմաց ունեցած պարտքը, համապատասխան չափով ավելացնելով նրա պարտքն ընդհանուր կոնտոկորրենտով: այն գործողությունն անդրադառնալով վարկառուի պլանային վարկի վրա, սահմանափակում է նրա հնարավորություններն սգտագործել վարկը և նույնիսկ իր դրամական մուծումները:

5. ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿՈՒՄԸ

Տնտեսական որդաններն իրենց բոլոր ապրանքադրամական գործարքների հաշվարկները կատարում են բանկի այն բաժանմունքի միջոցով, վորտեղ պահվում է նրանց կոտոկորրենտ հաշիվը, ընդ վրում այդ կոնտոկորրենտ հաշիվին են մուծում իրենց բոլոր կանխիկ յեկամուտները և նույն կոտոկորրենտի միջոցով կատարում իրենց գնումների և վաճառքի անդրամ հաշվարկները: Կանխիկ դրամի մուծումն ու սնացումը տեղի չե

տննենում նախկին ձևով՝ չեղերի և համապատասխան
կարգադրությունների միջոցով, իսկ ապրանքային գոր-
ծարանների հաշվարկումները՝ հաշիվ-Փակտուրաների հի-
ման վրա: Ժողկոմխորհի վորոշման համաձայն, հաշ-
վարկման յեղանակը նախատեսված տխտի լինի անտե-
սական որդանների միջև կնքված պայմանագրերով,
ընդ վորում Պետրանկը հաշվարկները կարող է կատարել՝
գնորդի կամ պատվիրատուի նախնական համաձայնու-
թյամբ—ակցեպտի ձևով, կամ նրա հանձնարարու-
թյամբ—ակկրեդիտիվի ձևով և կամ թե հատուկ հա-
շիվների միջոցով, վորպիսի հաշիվները բացվում են
գնորդների կարգադրությամբ՝ մատակարարողներին
համատեղ Պետրանկի բաժանմունքներում:

ԱԿՅԵՊՏ: Ակցեպտը տվյալ դեպքում հաշիվների
այն նախնական վավերացումն է, վոր կատարում է գը-
նորդը, կամ պատվերատուն՝ մակագրելով իր համա-
ձայնությունը վաճառողի կամ պատվերնկալի (մա-
տակարարողի) ներկայացրած հաշիվների վրա:
Այս նպատակով վաճառողը, կամ պատվերըն-
կալը պայմանագրերի համաձայն կատարելով
պատվերատուի հանձնարարությունը՝ ուղարկելով
ապրանքը, կամ կատարելով պատվիրված աշխա-
տանքները և կամ թե մատուցելով վորոշ ծառայու-
թյուններ, — կազմում է վաճառած ապրանքների, կամ
մատուցած ծառայությունների հաշիվ-Փակտուրան,
վորը գրված տխտի լինի Պետրանկի հրահանգներով նա-
խատեսանված վորոշ ձևի բանկների վրա և տխտի պա-
րունակի անհրաժեշտ բեկվիդիտները (Փակտուրայի և
հանձնման դեղումենտի համարները, մատակարարողի
անունը, հասցեն և նրա կոնտոկորրենտի համարը, ապ-
րանքի կամ մատուցած ծառայության հիշատակություն-

ներ, նրանց գումարը, վորոշ դեպքերում նաև՝ այդ դու-
մարից կատարվող հատկացումները հագուտ վորոշ վե-
քագաս որդանների և այլն):

Յեթե գնորդն ու մատակարարողը գտնվում են միև-
նույն քաղաքում, գնորդը ակցեպտում է (ակցեպտի յե
յենթարկում) հաշիվ-Փակտուրան անմիջապես՝ ապ-
րանքն ստանալու ժամանակ: Մատակարարողը ներկա-
յացնում է բանկին այդ ակցեպտած Փակտուրան, վորի
հիման վրա բանկը կատարում է հաշվարկը—վորխան-
ցում է Փակտուրայի գումարը գնորդի կոնտոկորրենտից
մատակարարողի կոնտոկորրենտին: Այս դեպքում, նախ
քան Փակտուրան ակցեպտելը, գնորդը տխտի պար-
զի, վոր նա իրոք բանկում արամագրում է ապատ լի-
միտով. հակառակ դեպքում, նա պատասխանատու-
թյուն է կրում իր բանկի անվայելուտ չեկ ստորագրող:

Այն դեպքում, յերբ գնորդը և մատակարարողը
գտնվում են տարբեր քաղաքներում, մատակարարողը
ճանապարհելով ապրանքները գնորդին՝ կազմում է հա-
շիվ-Փակտուրան 3 որինակից, վորոնցից 2 որինակը
փոստով ուղարկում է գնորդին, իսկ յերրորդ որինա-
կը— Պետրանկի այն բաժանմունքին, վորտեղ գտնվում
է գնորդի կոնտոկորրենտը: Գնորդն ստանալով Փակ-
տուրան, պարտավոր է 2 որվա ընթացքում ակցեպտել
Փակտուրայի մեկ որինակը և այդպիսին ներկայացնել
բանկին հաշվարկ կատարելու համար և կամ թե նույն
յերկու որվա ընթացքում տեղեկացնել բանկին՝ Փակ-
տուրան ակցեպտելուց հրաժարվելու մասին:

Բանկն ստանալով գնորդից՝ ակցեպտած Փակտու-
րան, դրա գումարը գրում է գնորդի կոնտոկորրենտի դե-
բետին, այսինքն՝ գրում է նրա պարտքի հաշիվն յե միա-
ժամանակ այդ գումարը փոխանցում է՝ մատակա-

բարոյի կոնտոկորբենտը պահող Պետրանկի բաժան-
մունքի հաշվին, ուղարկելով վերջինիս զնորդի կողմից
ակցեպտի յենթարկված Փակտուրան, վորի հիման վրա
բանկի տվյալ բաժանմունքը Փակտուրայի գումարը գը-
րում է մատակարարողի կոնտոկորբենտի կրեդիտին,
այսինքն՝ գրում է նրա պահանջի հաշվին:

Բանկն ստանալով անմիջապես մատակարարողից
Փակտուրայի մեկ որինակը, սպասում է զնորդի կարգա-
դրությանը և յեթե վերջինս յերկու որվա ընթացքում
չի ներկայացնում ակցեպտած Փակտուրան և կամ թե
բանկին չի հաղորդում ակցեպտից հրաժարվելու մա-
սին, — բանկը դուրս է գրում Փակտուրայի գումարը
զնորդի կոնտոկորբենտի ազատ լիմիտից:

Գնորդի կոնտոկորբենտը պահող բանկի բաժան-
մունքը թողնում է անհետեմանք զնորդի ակցեպտած
Փակտուրան, յեթե զնորդը չի տրամադրում ազատ լի-
միտով և այդ մասին անմիջապես տեղեկացնում է մա-
տակարարողին, վորն իր հերթին պատասխանատու-
թյան է կանչում զնորդին՝ հաշվարկը ժամանակին չկա-
տարելու համար:

Գնորդը կարող է հրաժարվել Փակտուրան ակցեպ-
տելուց միայն այն դեպքում, յերբ Փակտուրան հաս-
ցեյազբված է նրան սխալմամբ կամ յերբ մատակարա-
րողն այսպիսի խախտումներ է կատարել, վորոնք պայ-
մանադրի համաձայն իրավունք են տալիս զնորդին
հրաժարվել ակցեպտից: Փակտուրան ակցեպտելուց հը-
րաժարվելու դեպքում, զնորդը պարտավոր է յերկու
որվա ընթացքում հեռադրով տեղեկացնել այդ մասին
մատակարարողին և այդ հեռադրի պատճենն անպայման
ներկայացնել բանկին: Առանց հարգելի որինական պատ-
ճառի ակցեպտից հրաժարվելու համար զնորդը կրում

է լիակատար պատասխանատվություն մատակարարողի
տաջ:

Գնորդի կարգադրությամբ մատակարարողն ու-
ղարկում է ապրանքներն իրեն՝ զնորդի, կամ մի այլ
հիմնարկության հասցեյով, ընդ վորում ապրանքի ար-
ժեքի հաշվարկն ակցեպտային կարգով բանկի միջոցով
կատարելու դեպքում, մատակարարողը համապատաս-
խան ցուցմունք է տալիս տրանսպորտային կազմակեր-
պությանը. այս դեպքում ժամանած ապրանքը զնորդը
կարող է ստանալ կայարանից՝ բանկի միջոցով հաշվար-
կը կատարելուց հետո: Այսպիսով, քանի զեռ զնորդն
ապրանքների արժեքի վոխհատուցումը չի կատարել,
ապրանքները համարվում են մատակարարողի սեփա-
կանություն և գտնվում են նրա տնտիւնության տակ:

Գնորդի անունով ժամանած ապրանքները, վորոնց
հաշվարկը չի կատարվել զնորդի լիմիտը սպառված լի-
նելու հետեմանքով, անցնում են բանկի տրամադրու-
թյան տակ. բանկն իր հայեցողությամբ այսպիսի ապ-
րանքները կարող է ընդունել իր սեփական պահեստ-
ները, կամ հանձնել տրանսպորտային կազմակերպու-
թյունների պահեստները. նման հնարավորություններ
չլինելու դեպքում, բանկը կարող է այդ ապրանքները
հանձնել զնորդին ի պահ, սահմանելով բանկի կողմից
պատշաճ վերահսկողություն ապրանքների անձեռնմխե-
լիության վրա: Բանկն իր տրամադրության տակ ըն-
դունած ապրանքների մասին հեռադրով հաղորդում է
մատակարարողին, վորը յերկու որվա ընթացքում պար-
տավոր է կարգադրություն անել բանկին՝ այդ ապ-
րանքները վորեւ հիմնարկության հանձնելու, կամ մի
այլ տեղ վերառաքելու և կամ թե վաճառելու մասին:
Նման ապրանքների ուղեւորիֆի, վերառաքման, պա-

հելու և այլ ծախքերը բանկն ստանում և ասրանքատի-
րօջից (մատակարարողից), կամ հանում և ասրանքնե-
րի վաճառքից գոյացած գումարներից. մատակարարողն
այդ ծախքերն իր հերթին ստանում և ղեկողից, վորը
խառադույն պատասխանատվություն և կրում ասրանք-
ների արժեքը ժամանակին չվճարելու և կայարանից
չստանալու համար:

Այն դեպքերում, յերբ ասրանքները ժամանում են
այնպիսի կայարաններ, վորտեղ Պետքանկը բաժան-
մունքներ չունի, կամ, յերբ ասրանքների պահելը կապ-
ված և հատուկ պահեստների հետ (որինակ՝ նավթի
ոեղերվուարներ), ասրանքները կարող են հանձնվել դը-
նորդին, անկախ հաշվարկումից, և յեթե իրոք նա հաշ-
վարկը չի կատարել կամ չի ցանկանում կատարել, նա
պարտավոր է ընդունել այդ ասրանքներն իր պատաս-
խանատու պահպանության տակ և հեռադրով տեղեկաց-
նել այդ մասին մատակարարողին, սպասելով վերջինիս
կարգադրությանը: Նմանապես հեշտությամբ փչացող
ասրանքները (գլխավորապես մենդամթերքները) ան-
միջապես հանձնվում են հասցեյադրված հիմնարկին, ան
կախ այն հանգամանքից, թե նրանց արժեքը վճարված
կամ հաշվարկը կատարված և, թե վոչ. յեթե նույնիսկ
գնորդը հրաժարվում է ակցեսպտել հեշտությամբ փչա-
ցող ասրանքների ֆակտուրան, նա պարտավոր է այդ-
պիսի ասրանքները ժամանելուն պես ընդունել կայա-
րանից և այդ մասին հաղորդել թե՛ մատակարարո-
ղին և թե՛ բանկին. միաժամանակ նա պարտավոր է ա-
րագ փչացման յենթակա ասրանքներն անմիջապես վա-
ճառել, ըստ առկա յենի պահպանելով մատակարարողի
չահերը և վաճառքից գոյացած գումարը մուծել բանկը

ի հաշիվ մատակարարողի, հետ պահելով այդ գումարից
իր փառտորեն կատարած ծախքերը:

Դնորդը բոլոր դեպքերում պարտավոր է հետեւել
իր անունով ժամանող ասրանքներին և յեթե նա չի ցան-
կանում կամ ի վիճակի չէ դրանց հաշվարկը կատարել,
նա անպայման պիտի հաղորդի բանկին ժամանող աս-
րանքների մասին, վորպեսպի բանկն այդ ասրանքների
պահպանման համար համապատասխան միջոցներ ձեռ-
նարկի:

Հաշվարկումների ակցեսպտային կարգը կարող է տա-
րածվել նաև բյուջետային հիմնարկների վրա, այն տար-
բերությամբ միայն, վոր ֆակտուրաների գումարները
փոխանցվում են մատակարարողի հաշվին այդ հիմ-
նարկների բյուջետային վարկերից: Ակցեսպտային հաշ-
վարկումների ընդհանուր կանոններից վերջը շեղումներ
թույլ են տրվում միայն դինվորական, Պետքադվարչու-
թյան և միլիցիական հիմնարկների համար, վորոնք
ֆակտուրաների ակցեսպտը փոխանակ յերկու ուղեւ կա-
րող են կատարել հինգ ուղեւ ընթացքում և այդ ֆակ-
տուրաները գումարները փոխանցել մատակարարողի
հաշվին իրենց պահանջագիր—չեկերի միջոցով:

ԱՅԿԻՐԵԴԻՏԻՎ: Հաշվարկումների ակցեսպտային
կարգը նպատակահարմար է կիրառել այն դեպքում,
յերբ հաշվարկը տեղի յե ունենում գնորդ հիմնարկի բը-
նակավայրում, իսկ հաշվարկը մատակարարող հիմնար-
կի վայրում կատարելու դեպքում, գերադասելի յի
ակկրեդիտիվի ձևով: Այս նպատակով գնորդ հիմնարկը
պատշաճ դիմումով հանձնարարում է իր կոնտոկորեն-
տը պահող բանկի բաժանմունքին դուրս գրել կոնտոկոր-
ենտի ազատ լիմիտի հաշվից վորոշ գումար և այդպի-
սին փոխանցել բանկի մի այլ բաժանմունք՝ հոգուտ մա-

տակարարողի ակկրեդիտիվ բացելու համար: Մատակարարողին համատեղ բանկի բաժանմունքը փոխանցված գումարի դիմաց բացում է գնորդի անունով անձնական հաշիվ և այնուհետև այդ հաշվից հաշվարկներ կատարում վորոշ մատակարարողի հետ: Մատակարարողը տեղեկանալով ակկրեդիտիվի բացման մասին, ներկայացնում է բանկին՝ գնորդի հասցեյով ճանապարհած ապրանքների հաշիվ-Փակտուրաները, վորոնց գումարը բանկը փոխանցում է գնորդի անձնական հաշվից (ակկրեդիտիվից) մատակարարողի կոնտոկորընտին: Փակտուրաները, սովորաբար, գնորդի կողմից ակցեպտի յենթարկված պիտի լինեն, բայց գնորդի հատուկ կրազադրությամբ նրանք կարող են վճարվել նաև առանց իր ակցեպտի: Ակկրեդիտիվի համաձայն կատարած վճարումների (փոխանցումների) մասին բանկը հաղորդագրեր է ուղարկում գնորդին, կցելով այդ հաղորդագրերին վճարված փաստաթղթերը:

Ակկրեդիտիվի գումարը հազար ուրբուց պակաս լինել չի կարող, ընդ վորում ակկրեդիտիվը, համաձայն գնորդի յուզմունքների, կարող է ոգտապործվել միանվագ և մաս-մաս. վերջին դեպքում վճարումներն ամեն անգամ պիտի լինեն մոտ ավաս, քան հարյուր ուրբի: Ակկրեդիտիվը կարող է լինել ժամկետային և անորոշ ժամանակով, ընդ վորում գնորդն իրավասու չէ փոփոխել ակկրեդիտիվի պայմանները, կամ բորքովին հետ-կանչել ակկրեդիտիվը. վերջին դեպքում բանկն անմիջապես դադարեցնում է ակկրեդիտիվի գործադրությունը, տեղեկացնելով այդ մասին մատակարարողին, և ակկրեդիտիվի չօգտադործված մնացորդ գումարը փոխադրում է գնորդի կոնտոկորընտնար պա-

նոդ բանկի բաժանմունքին: Նույն ձեվով է վարվում բանկն ակկրեդիտիվի ժամկետը լրանալու դեպքում:

ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՇՎՆԵՐ: Գնորդն իր ընտրված իրից դուրս մի վորոշ վայրում հարստե կապ ունենալով մեկ կամ մի քանի մատակարարողների հետ, վորոնց հետ ունեցած մշտական դործարքների հաշվարկները նպատակահարմար չի ակցեպտի կամ ակկրեդիտիվի կարգով կատարել, — այդ հաշվարկները կատարում է իր հատուկ հաշիվների միջոցով: Այդ նպատակով գնորդը կարգադրում է իր կոնտոկորընտնար պահող բանկի բաժանմունքին՝ իր կոնտոկորընտնար ազատ լիմիտի հաշվից մի վորոշ գումար փոխանցել բանկի այն բաժանմունքը, վորտեղ գտնվում են նրա մշտական մատակարարողները և այդ գումարի շտիով բանալ իր անունով հատուկ հաշիվ, ընդ վորում իր կարգադրության մեջ գնորդը նշում է այդ հատուկ հաշվից կատարելիք վճարումների կամ հաշվարկումների պայմանները և ներկայացնում բանկին՝ այդ հաշվի կարգադրելի՝ իր լիազորի ստորագրությունը: Այնուհետև մատակարարողները ներկայացնում են բանկին գնորդի հասցեյով ուղարկված ապրանքների հաշիվ-Փակտուրաները, վորոնց հիման վրա բանկը փոխանցումներ է կատարում գնորդի հատուկ հաշվից՝ մատակարարողների կոնտոկորընտնարին: Փակտուրաները կարող են լինել ակցեպտված և առանց ակցեպտի, նայած գնորդի կարգադրությանը: Բացի ապրանքային դործարքների հաշվարկումներից, գնորդն իր հատուկ հաշվից կարող է կատարել նաև պրամական վճարումներ՝ ապրանքներն ընդունելու և ճանապարհելու ծախքերը հոգալու համար:

Բանկի բաժանմունքը, վորտեղ բացված է գնորդի հատուկ հաշիվը, պարտավոր է ուղարկել գնորդին կամ

նրա լիազորին հատուկ հաշիվի քաղաքացիները, կցելով դրանց հաշվարկումների փաստաթղթերը: Գնորդն իր քաղաքում չէ փակել իր հատուկ հաշիվը և տեղափոխել դրա մնացորդը գումարը մի վայրից մի այլ վայր: Իր բոլոր կարգադրությունները՝ հատուկ հաշիվը փակելու կամ նրա գումարը փոփոխելու և կամ թե այդ գումարի մնացորդը մի այլ տեղ փոխադրելու մասին գնորդը կատարում է անպայման բանկի այն բաժանմունքի միջոցով, վորտեղ պահվում է նրա հիմնական կոնտոկորրենտը:

ՄԱՆՐ ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ՎՃԱՐՈՒՄԸ: Մատակարարողների և գնորդների միջև տեղի ունեցող գործարքների հաշվարկները կատարվում են բանկի միջոցով հաշիվ-Փակտուրաների հիման վրա, յեթե այդ Փակտուրաների գումարներն ավելի յեն քան հազար ոտրլի: Իրերով բացառությոն, բանկը կատարում է խմբավորված մանր հաշիվների հաշվարկը, յեթե այդ խմբավորված հաշիվները ընդհանուր գումարն անցնում է հազար ոտրլուց և յեթե այդ հաշիվները գրված են միմիայն մեկ մատակարարողի կողմից՝ միմիայն մեկ գնորդի անունով:

Հազար ոտրլուց պակաս Փակտուրա-հաշիվները վճարվում են ստորել նշված կարգով, առանց այդ Փակտուրաները բանկին ներկայացնելու:

Համատեղ ապրանքաչրջանառություն գեպքում, այսինքն յերբ մատակարարողը և գնորդը գտնվում են միևնույն վայրում, մանր հաշիվները վճարվում են հետևելյալ կարգով՝ ա) այն հաշիվ-Փակտուրաները, վորոնց գումարը 50 ոտրլուց չի անցնում, վճարվում են կանխիկ գրամով, բ) 50 ոտրլուց մինչև 100 ոտրլու

Փակտուրաները վճարվում են կանխիկ գրամով՝ կամ հաշվարկման չեկերով և գ) 100 ոտրլուց մինչև վ հազար ոտրլու Փակտուրաները վճարվում են բացառապես հաշվարկման չեկերով կամ բանկին ուղղված վրձարման հրամաններով, ընդ վորում այդ չեկերի կամ հրամանների տեքստի մեջ անպայման նշված պիտի յինի, վոր նրանք տրված են «ապրանքի համար» կամ «ծառայությունների համար»: Առանց ադատ լիմիտ ունենալու չեկեր և հրամաններ ստորագրող հիմնարկները պատասխանատվության են յենթարկվում և նըրանց վերաբերմամբ Պետրանկը գործադրում է յիր որինական սանկցիաները:

Այլատեղ ապրանքաչրջանառությոն գեպքում, այսինքն՝ յերբ մատակարարողը և գնորդը գտնվում են տարբեր վայրերում, հազար ոտրլուց պակաս գործարքների հաշվարկումը կատարվում է փոտային փոխադրությունների կամ վերադիր վճարումների միջոցով:

Յերկաթուղու կատարած փոխադրական ծառայությունները նմանապես վճարվում են հաշվարկման չեկերով կամ կանխիկ գրամով, յեթե այդ ծառայությունների հաշվարկն յենթանում է ապակենտրոնացած կարգով՝ յսկ այդ ծառայությունների Կենտրոնացած հաշվարկման գեպքում վճարումները կատարվում են անդրամ հաշվարկումները ձեռով: Փոխադրական-եքսպեդիցիոն հիմնարկները վրա (Սոյուզտրանս) տարածվում է հաշվարկումների ակցեպտային կարգը, յեթե միայն պատվիրատուների հետ կնքված պայմանագրերով չի նախատեսնված հաշվարկման մի այլ յեղանակ: Փոխադրական-եքսպեդիցիոն հիմնարկներին թույլատրվում է ստանալ յիրենց պատվիրատուներից առ-

հաշիվ գումարներ (հազար ուսուցում սահմաններում)՝
փոխադրական մասնիկները ծածկելու համար:

ՄԱՍՆԱՀԱՆՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿՈՒՄԸ: Ժողկոմ-
խորհրդի հոսիսարի 14-ի վորոշման համաձայն տնտեսա-
կան միավորութունների մեջ մտնող ձեռնարկություն-
ները պարտավոր են՝ իրենց նախորդ տարվա չահույթի
և ամորտիզացիայի տոկոսային հարաբերությամբ մաս-
նաճանումներ կատարել հոգսւա իրենց վերադաս միա-
վորութունների: Այս մասնահանումները կազմում են
ձեռնարկութունների պլանային ոգուտները, վորոնք
գոյանում են իրացված աղբանքների վաճառքի գնի և
պլանային ինքնարժեքի տարբերությունից: Այդ իսկ
պատճառով ստորադաս ձեռնարկություններն իրենց
հաշվարկումների ժամանակ առաջնորդվում են յերկու
տեսակի գներով—վաճառքի գնով և հաշվարկման գնով:
Վաճառքի գինն այն գինն է, վորով ձեռնարկություն-
ները իրենց արտադրանքը վաճառում են գնորդներին,
իսկ հաշվարկման գինը՝ արտադրանքի պլանային ինք-
նարժեքն է, վորով նրանք հաշվարկումներ են կատա-
րում իրենց վերադաս միավորությունների հետ: Հաշ-
վարկման գինը (պլանային ինքնարժեքը) ստանում է
ձեռնարկությունը, իսկ վաճառքի և հաշվարկման գնե-
րի տարբերությունն անցնում է միավորությանը: Այս-
պիսով ձեռնարկության ոգուտները կուտակվում են
միավորությունների հաշվի մեջ, իսկ ձեռնարկություն-
ներն աշխատում են իրենց պլանային ինքնարժեքի սահ-
մաններում:

Ձեռնարկություններն իրենց ներկայացրած հաշիվ-
Փակտուրաների մեջ ցույց են տալիս աղբանքների ընդ-
հանուր արժեքը վաճառման գնով, նույնը հաշվարկման
գնով և առանձին՝ այդ յերկուսի տարբերությունը:

Բանկը հաշվարկ կատարելով դրանցում է Փակտուրա-
յի մեջ նշանակված վաճառքի գումարը գնորդի կոնտո-
կորրենտի գերեաին, հաշվարկման գումարը փոխան-
ցում է մասնակարարող ձեռնարկության կրեդիտին իսկ
այդ յերկու գումարների տարբերությունը—միավորու-
թյան յենթակոնտոկորրենտի (սուբկոնտոկորրենտի)
կրեդիտին:

Այն գեպքում, յերբ միավորության մեջ մտնող
ձեռնարկությունն իր արտադրանքն ուղարկում է վնչ
թե գնորդին, այլ միավորության սպառման բաժնի
պահեստները, ձեռնարկությունը Փակտուրայի մեջ
նշանակում է միայն աղբանքների պլանային ինքնար-
ժեքը (հաշվարկման գնով), վորի հիման վրա հաշ-
վարկ կատարող բանկն այդ գումարը փոխանցում է
սպառման բաժնի կոնտոկորրենտից ձեռնարկության
կոնտոկորրենտին:

Միավորության վարչությունն իր հիմնական կոնտո-
կորրենտը պահում է իր վալյութ գանվող բանկի բա-
ժանմունքում, իսկ իրեն յենթակա ձեռնարկություննե-
րի վալյութում գանվող բանկի բաժանմունքներում պահ-
վում են միավորության յենթակոնտոկորրենտները,
վորոնց կրեդիտին փոխանցվում են ձեռնարկություննե-
րի պլանային ոգուտները վերել հիշված կարգով: Այս
յենթակոնտոկորրենտներում կուտակված գումարները
բանկի բաժանմունքները պարբերաբար փոխանցում են
միավորության վարչության հիմնական կոնտոկորրեն-
տին՝ վարչությանը համատեղ բանկի բաժանմուն-
քում:

Ձեռնարկությունների պլանային ոգուտների մեջ
է մտնում նաև այն յրացուցիչ ոգուտը, վորը յեն-
թաղվում է տոմսային ինքնարժեքի իջկումից: Ժողկոմ-

խորհի հունվարի 14-ի վերոյման համաձայն այդ լրացուցիչ ոգուտի 50 առկոտն անմիջապէս անցնում է միավորութեան տրամադրութեան տակ, իսկ մնացած 50 առկոտն վոխանցւում է միավորութեան ապահովագրական հաշիվին: Ապահովագրական հաշիվներ բացւում են բոլոր տնտեսական միավորութեաններին և տրեսաներին, վորոնք իրենց յենթակա ձեռնարկութեաններէց ստանում են մասնահանումներ: Այն կազմակերպութեաններին, վորոնց սարեկան Ֆինալաններով ոգուտներ չեն նախատեսուիւմ, Պետրանիւմ ապահովագրական հաշիվներ չեն բացւում: այսպիսի հաշիվներ չեն բացւում նաեւ սպառողական և տնայնադործական կոոպերատիվ միութեաններին, վորոնց պլանային ոգուտներ ի սպառողործումը սահմանուիւմ է ստանձին կարգով:

Տնտեսական կազմակերպութեանները, վորոնք Պետրանիւմ ապահովագրական հաշիվներ ունեն, իրենց կվարտարային ֆինալաններին մեջ նախատեսում են կվարտայի ընթացքում իրենց ապահովագրական հաշիվներին վոխանցվելիք գումարները: այս գումարները համեմատելով կազմակերպութեան պլանային կուտակումներին ընդհանուր գումարի հետ, վորոյում է այն կոնֆֆիցիենտը, վորով պիտի առաջնորդվել՝ ապահովագրական հաշիվ ոգուտին մասնահանումներ կատարելիս: Տնտեսական միավորութեան սուբկոնտոկորրենտներէց պլանային կուտակումները նրա հիմնական կոնտոկորրենտին վոխանցելով, միաժամանակ այս հիմնական կոնտոկորրենտից Պետրանին ամսումատիկ ձևով մասնահանումներ և կատարում հոգուտ միավորութեան ապահովագրական հաշիվ:

Ապահովագրական հաշիւում հաշվարկած գումարն ոգուագործվում է միմիայն այն դեպքում, յերբ միա-

վորութեանն իր ստուգված ամսական բախաններին տրվալինելով, հաստատում է, վոր ապահովագրական հաշիւում կուտակված գումարն իրոք համապատասխանում է փաստացի կատարված ինքնարժեքի իջեցմանը, իրական կուտակումներին: Այս դեպքում ապահովագրական հաշիվի գումարը վոխանցվում է միավորութեան հիմնական կոնտոկորրենտին, այսինքն՝ սնցնում է միավորութեան վարչութեան տնտիւնութեանը: իսկ հակառակ դեպքում, այսինքն՝ յերբ ինքնարժեքի պլանային իջեցումը փաստորեն տեղի չի ունեցել, — ապահովագրական հաշիւից համապատասխան գումարները վոխանցվում են միավորութեանը յենթակա ձեռնարկութեաններին կոնտոկորրենտներին:

Ապահովագրական հաշիվներին գումարները բանադանձման կամ կարանքի որչեպ լինել չեն կարող:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջաբան	3
1. Մեր վարկային սխտեմի անցած ուղին . . .	5
2. Վարկային ռեֆորմը	11
3. Վարկային ռեֆորմի խեղաթյուրումները և նրա բարեփոխությունը	22
4. Վարկերի բացումը և նրանց վերահսկողու- թյունը	35
Պլանային լիմիտներ	36
Նպատակային վարկեր	39
Վարկեր աղբյուրների գրավի դիմաց	41
5. Գործարկների հաշվարկումը	43
Ակցեպտ	44
Ակկրեդիտիվ	49
Հատուկ հաշիվներ	51
Մանր հաշիվների վնասումը	52
Մասնատնտեսների հաշվարկումը	54

313-1931/р.

~~313~~

1

3286

№ 20 400. (10% и.)

ГР. ДЖАГЕТЯН
Кредитная реформа

Госиздат ССР Армении
Ереван — 1931

313